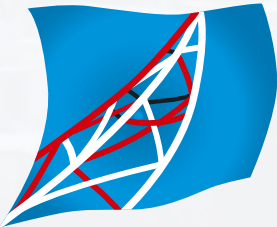

Lahden tiedepäivä
LAHTI SCIENCE DAY

Käsiohjelma

30.11.2010

Programme

TIEDETTÄ – TUTKIMUSTA – TUOTEKEHITYSTÄ

LAHDEN TIEDEPÄIVÄN OHJELMATYÖRYHMÄ 2010

Silja Kostia	Lahden ammattikorkeakoulu, puheenjohtaja
Olli Salmi / Ari Serkkola	Aalto-yliopisto teknillinen korkeakoulu, Lahden keskus
Kirsi Hämäläinen	Haaga-Helia ammattikorkeakoulu, Vierumäen yksikkö
Timo Vuorimaa	Haaga-Helia ammattikorkeakoulu, Vierumäen yksikkö
Ilkka Haapola	Helsingin yliopisto, Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia, Lahti
Minna-Maija Salomaa	Helsingin yliopisto, Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia, Lahti
Sanna Lehtinen	Helsingin yliopisto, Palmenia / KSEI
Juha Mikola	Helsingin yliopiston ympäristötieteiden laitos
Mirva Nykänen	Helsingin yliopiston ympäristötieteiden laitos
Taina Anttonen	Lahden ammattikorkeakoulu
Katri Jakosuo	Lahden ammattikorkeakoulu
Ulla Kotonen	Lahden ammattikorkeakoulu
Ari Känkänen	Lahden ammattikorkeakoulu
Marja-Liisa Neuvonen-Rauhala	Lahden ammattikorkeakoulu
Juhani Ukko	Lappeenrannan teknillinen yliopisto, Lahti School of Innovation
Tiina Neva	Tampereen teknillinen yliopisto, Lahden yksikkö
Mari Merenluoto	Lahden yliopistokeskus, koordinaatioyksikkö
Ilkka Väänänen	Lahden ammattikorkeakoulu
Senja Jouttimäki	Lahden yliopistokeskus
Anne Antila	Lahden yliopistokeskus, koordinaatioyksikkö, sihteeri, projektiryhmä
Aino-Maria Pokela	Lahden ammattikorkeakoulu, projektiryhmä

TOIMITTAJAT Anne Antila, Lahden yliopistokeskus ja Aino-Maria Pokela, Lahden ammattikorkeakoulu

TAITTO Päijät-Hämeen koulutus konserni, Viestintä- ja markkinointipalvelut, Sanna Henttonen

KANNEN KUVA Aino-Maria Pokela | **PAINO** Juvenes Print – Tampereen Yliopistopaino Oy 2010

Ympäristömerkitty painotuote

441 729
Painotuote

Lahden tiedepäivä
LAHTI SCIENCE DAY

Käsiohjelma 2010

Programme 2010

TERVETULOA LAHDEN TIEDEPÄIVÄÄN 2010

Lahden tiedepäivä järjestetään tänä syksynä kahdeksannen kerran. Tarjolla on jälleen erinomainen tilaisuus tutustua Päijät-Hämeen alueella tehtävän tutkimus- ja kehitystyön tuloksiin. Luennot, teemaryhmät, posterit ja keskustelut valottavat yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen toimintaa ja aluevaikuttavuutta. Ohjelmassa on useita ajankohtaisia, tutkimuksellisesti ja yhteiskunnallisesti merkittäviä aiheita.

Tiedepäivän tilaisuudet ovat kaikille avoimia, kukin voi valita ohjelmasta aiheita oman kiinnostuksensa mukaan. Päivässä näkyy tänä vuonna myös korkeakoulujen lisääntyvä kansainvälistyminen: ohjelmassa on useita englanninkielisiä esityksiä.

Viimevuotiseen tiedepäivään osallistuneet antoivat kiitosta kokonaisuudesta, ohjelman monipuolisuudesta sekä mielenkiintoisista ja ajankohtaisista esityksistä. Myös järjestelyiden todettiin onnistuneen hyvin. Toisaalta toivottiin muun muassa lisää paikallisuutta ja käytännönläheisyyttä. Palaute on käyty huolella läpi ja sitä on hyödynnetty tämän vuoden kokonaisuutta rakennettaessa. Toivomme jälleen palautetta tiedepäivän sisällöstä ja järjestelyistä. Pyydämme vastaamaan kyselyyn, joka lähetetään osallistuneille sähköpostitse heti tiedepäivän jälkeen.

Tiedepäivä järjestetään tänä vuonna Lahden Aikuiskoulutuskeskuksessa. Vuoden kuluttua toivotamme teidät jälleen tervetulleiksi Fellmanniin, joka avaa ensi vuonna ovensa uuden ajan Oppimiskeskuksena. Lahden tiedepäivän tuottavat yhteistyössä Haaga-Helia ammattikorkeakoulu, Lahden ammattikorkeakoulu ja Lahden yliopistokeskus.

Toivotamme kaikki osallistujat lämpimästi tervetulleiksi oppimaan ja osallistumaan!

Ritva Laakso-Manninen

Rehtori

Haaga-Helia ammattikorkeakoulu

Risto Ilomäki

Rehtori

Lahden ammattikorkeakoulu

Senja Jouttimäki

Pääsihteeri

Lahden yliopistokeskus

WELCOME TO LAHTI SCIENCE DAY 2010

Lahti Science Day will be organised for the 8th time in autumn 2010. We offer an outstanding opportunity to explore the results of research and development accomplished in the Päijät-Häme region. Lectures, thematic groups, posters and discussions will reflect the activities of universities and universities of applied sciences in addition to regional impact. The programme of the Science Day 2010 includes several topical themes that are significant in the frame of research and society.

The meetings and seminars are open for anyone interested; the themes of interest can be selected during the day. This year we have several presentations in English, as universities get increasingly international.

The participants of last year's Science Day gave positive feedback on the diverse themes and commended the interesting and topical presentations. On the other hand, a wish for locality and practical orientation was casted. The feedback was reviewed carefully and it has been put to use in assembling the programme for 2010.

Please send us feedback on the content and arrangements of the seminar, we kindly ask you to fill in a questionnaire, which will be e-mailed to all participants right after the Science Day 2010 seminar.

Lahti Science Day 2010 will be held at the Lahti Adult Education Centre. In 2011 we welcome you again to join the seminar at Congress Centre Fellmanni, which will be opened next year as a modern learning centre. The Science Day is organised in collaboration with Haaga-Helia University of Applied Sciences, Lahti University of Applied Sciences and Lahti University Consortium.

We wish you all a warm welcome to learn and to participate in the seminar!

Ritva Laakso-Manninen

President

Haaga-Helia University of Applied Sciences

Risto Ilomäki

President

Lahti University of Applied Sciences

Senja Jouttimäki

Secretary General

Lahti University Consortium

SISÄLLYS / CONTENTS

Lahden tiedepäivän ohjelmatyöryhmä	2
Tervetuloa Lahden tiedepäivään	4
Welcome to Lahti Science Day	5
Ohjelma	9
Avauspuheenvuoro	12
Rinnakkaisseminaarit	14

HYVINVOINTI 1

IKÄIHMISTEN ELÄMÄÄ – HYVINVOINTITUTKIMUSTA PÄIJÄT-HÄMEESSÄ..... 16

Hyvinvoinnin ulottuvuudet ja ikä	17
Lesken elämänpiiri Ikihyvä Päijät-Häme -tutkimuksen valossa.....	19
Valinnanvapaus ja vastuu ikääntyneiden hoivan järjestämisessä.....	20
”Yksi piano vai kymmenen lehmää? Kirjoituksia arjen ilmiöistä” -kirjan julkistaminen	21

HYVINVOINTI 2

TUTKIMUSTA JA TYÖTÄ TOIMINTAKYVYN EDISTÄMISEKSI..... 22

”Rantautumisia. Kaksitoista kertomusta Arabianrannasta” -kirjaesittely	23
Living Lab terveystieteiden kehittämisessä Päijät-Hämeessä.....	24
Elintapaohjausta työttömille	25
Ikäihmisten laaja-alainen toimintakyky	
Ikihyvä-hankkeen ryhmäinterventio kohteena	26

KÄYTÄNTÖLÄHTÖINEN INNOVAATIOTOIMINTA,

YRITTÄJYYS JA LIIKETOIMINTA 1..... 27

Towards creative entrepreneurship	28
Innovaatiokyvykkyyden tila suomalaisissa pk-yrityksissä: alustavia tuloksia	30
Mitä käyttäjälähtöinen palveluinnovaatiotoiminta on – jotain uuttako?.....	31
Liikekaavion käyttöönotto ja hyödynnettävyys Case: Lahden kaupunki.....	32

KÄYTÄNTÖLÄHTÖINEN INNOVAATIOTOIMINTA,

YRITTÄJYYS JA LIIKETOIMINTA 2..... 33

Soveltava teatteri – organisaation reflektiivistä oppimista	34
Organisaation dialogisuuden rakentaminen teatterimenetelmän keinoin	35
Living Lab -toimintatavat innovaatioprosessin eri vaiheissa.....	36
Living Labia Lahessa.....	37

OPETUS JA KOULUTUS 1	
LAPSET JA KOULU.....	38
Teoriaperusteinen lapsilähtöisyys hyvinvointitiedon tuotannossa.....	39
Liikunta-aktivaattori yhtenäiskoulussa	40
Naiset siivoavat, miehet johtavat	
– Työelämän sukupuolirooleja koskevat mielikuvat peruskoulussa.....	41
Comprehensive figure skating coaching with 6 to 8 year old children.....	42
OPETUS JA KOULUTUS 2	
AIKUISKOULUTUS JA TYÖELÄMÄ.....	43
Työelämän palvelu ja kehittäminen tutkinnon suorittamisen avulla	
– Kaikki voittaa -mallin vaikuttavuus.....	44
Varsitiele vai urapolulle – 1980-luvulla opiskelleiden metsätalousinsinöörien ammattiin	
sosiaalistuminen ja ammatti-identiteetin kehittyminen	45
AALTO-ICE – tavoitteena täydennyskoulutuksen uusi toimintamalli	46
Increasing co-operation between teachers:	
developing a teaching platform for energy technology and environmental protection	47
VIESTINNÄN UUDET HAASTEET.....	48
Osallistava sisäinen viestintä (OSVI) tukemassa työyhteisön hyvinvointia.....	49
Käytäntölähtöinen innovaatio ja viestintä: tietämisen visualisointi ja teatterillistaminen	50
Digitaalinen maine: organisaatiomaine ja emootiot digitaalisessa julkisuudessa.....	51
Immigrant Inclusion by eParticipation.....	52
YMPÄRISTÖ 1	
KAUPUNKI JA LUONTO.....	53
Vihreä kaupunkisuunnittelu – näkökulmia ekosysteemipalveluihin.....	54
Management recommendations for urban forests.....	55
Lahden kasvisto Anttilanmäeltä Venetsiaan.....	56
Lehtipuiden ruska – mistä se johtuu ja mitä siitä seuraa?	57
YMPÄRISTÖ 2	
PÄÄSTÖJEN HALLINTA.....	58
Lahden kaupungin omien toimien aiheuttamien kasvihuonekaasupäästöjen laskenta.....	59
Ilmastopolitiikan esteet ja niiden ylittäminen Päijät-Hämeessä	60
Biodegradation of BPA and HCB in wastewater by multi-stage biofilm processes	61
Jätteenkäsittelyn rejektien loppusijoituksessa syntyvät päästöt	62

POSTERIABSTRAKTIT	63
Etelä-Suomen logistiikkakeskusjärjestelmän kehittäminen:	
Logistiikkakeskusten osaaminen	64
Sähköinen Kehittäjän tieto- ja menetelmäpankki	65
Water quality service for lakes: importance of quality control in automatic monitoring	66
Uudistuva työelämä ja osaamisen ennakointi	67
Herbicide atrazine affected microbial community structure in subsurface deposits in Lahti ..	68
Hulevedet yhteistyöllä hallintaan Lahdessa	69
Microbial isolates from surface soils and groundwater deposits in Lahti, growing on atrazine or terbutryn as a sole nitrogen source	70
 HYÖDYLLISTÄ TIETOA / USEFUL INFORMATION	 75

LAHDEN TIEDEPÄIVÄ 30.11.2010

LAHTI SCIENCE DAY

AIKATAULU

Tarkempi ohjelma on seuraavalla aukeamalla.

SCHEDULE

Detailed programme on the next page.

Lahden Aikuiskoulutuskeskus

Kirkkokatu 16, 15140 Lahti | puh. 03 814 4733

AIKA	OHJELMA	PAIKKA
8.30–9.00	Ilmoittautuminen	Ala-aula
9.00–10.10	TERVETULO Rehtori Risto Ilomäki, Lahden ammattikorkeakoulu AKATEEMINEN EPÄILY – TIEDE JA IDEOLOGIAT Professori emeritus Tauno Tiisanen, Lappeenrannan teknillinen yliopisto	Auditorio
10.10–10.30	Kahvitauko	
10.30–11.50	ESITELMIÄ AIHEPIIREITTÄIN Hyvinvointi Innovaatiotoiminta ja yrittäjyys Lapset ja koulu Luonto ja kaupunki	Salit ilmoitetaan paikalla
10.30–11.30	RINNAKKAISSEMINAARIT Julkisen ympäristötiedon mahdollisuudet liiketoiminnassa	Salit ilmoitetaan paikalla
10.30–11.50	Environmental Aesthetics	
11.50 alkaen	Lounastauko	
12.30–13.00	POSTERINÄYTTELYN ESITTELY	Ala-aula
13.00–14.20	ESITELMIÄ AIHEPIIREITTÄIN Hyvinvointi Innovaatiotoiminta ja yrittäjyys Aikuiskoulutus ja työelämä Viestintä Ympäristöpäästöjen hallinta	Salit ilmoitetaan paikalla
14.20–14.45	Kahvitauko	
14.45–16.00	PÄÄTÖSDIALOGI Voiko viestintää muotoilla – ja miten viestiä muotoilua? Viestinnän ja muotoilun laajemmista asiayhteyksistä keskustelevat professori Pekka Aula Helsingin yliopistosta ja professori Eero Miettinen Aalto-yliopiston taideollisesta korkeakoulusta	Auditorio

12.00–14.30 International Cafe – information and meeting point for students and researchers.

Posterinäyttely ala-aulassa.

Lahden tiedeyhteisön vitriininäyttely alakerrassa ja yleinen posterinäyttely 2. krs.

OHJELMA

Lahden tiedepäivä 30.11.2010

AAMUPÄIVÄ

<p>Klo 9.00 – 10.10</p>	<p>Tervetuloa Rehtori Risto Ilomäki, Lahden ammattikorkeakoulu</p> <p>Akateeminen epäily – tiede ja ideologiat Professori emeritus Tauno Tansanen, Lappeenrantaan teknillinen yliopisto</p>		
<p>Klo 10.30 – 11.50</p>	<p>ESITELMIÄ AIHEPIIREITTÄIN esitykset 15 min + 5 min keskustelua</p>		
<p>HYVINVOINTI 1 Ikäihmisten elämää – hyvinvointitutkimusta Päijät- Hämeessä Puheenjohtaja professori Anni Karisto HY Sosiaalitieteiden laitos</p>	<p>KÄYTÄNTÖLÄHTÖINEN INNOVAATIOITOIMINTA, YRITTÄJYYS JA LIIKETOIMINTA 1 Puheenjohtaja erikoistutkija Juhani Ukko LUT Lahti School of Innovation</p>	<p>OPETUS JA KOULUTUS 1 Lapset ja koulu Puheenjohtaja professori emeritus Juhani Hytönen HY</p>	<p>YMPÄRISTÖ 1 Luonto ja kaupunki Puheenjohtaja yliopistonlehtori Kirsi Vakkilainen HY Ympäristötieteiden laitos</p>
<p>Hyvinvointimietteet ja ikä- 55–79-vuotiaiden päijätämä- laisten näkemykset hyvinvoinnista Ilkka Haapola HY Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia</p>	<p>Towards creative entrepreneurship Kaija Huhtanen Lahti University of Applied Sciences</p>	<p>Teoriaperusteinen lapsiähtöisyys hyvinvointitiedon tuotannossa Johanna Hurtig HY Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia</p>	<p>Vihreä kaupunkisuunnittelu – näkökulmia ekosysteemi palveluihin Saara Vuoramo HY Ympäristötieteiden laitos</p>
<p>Lesken elämänpääri Ikihyvä Päijät-Häme -tutkimuksen valossa Tiina Koskimäki HY Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia</p>	<p>Innovaatiokivyyden tila suomalaisissa pk-yrityksissä: alustavia tuloksia Minna Saunila LUT Lahti School of Innovation</p>	<p>Liikunta-aktivaattori yhtenäiskoulussa Hannele Impola Haaga-Helia ammattikorkeakoulu</p>	<p>Management recommendations for urban forests Johan Kotze UH Department of Environmental Sciences</p>
<p>Valinnanvapaus ja vastuu – ikääntyneiden hoivan järjestämisestä Kirsi Kuusinen-James HY Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia</p>	<p>Mitä käyttäjälähtöinen palvelunovaatioitoiminta on - jotain uuttako? Lea Hennala LUT Lahti School of Innovation</p>	<p>Naiset siivoavat, miehet johtavat – naisten ja miesten töitä koskevat mielikuvat peruskoulussa Ari Hautaniemi LAMK, TASSU-hanke</p>	<p>Lahden kasvisto Anttilammelta Venetsiaan Anni Hovi HY Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia</p>
<p>”Yksi piano vai kymmenen lehmää? Kirjoituksia arjen ilmiöistä” -kirjan julkistaminen Anni Karisto HY Sosiaalitieteiden laitos</p>	<p>Liikekaavion käyttöönotto ja hyödynnettävyys Case: Lahden kaupunki Satu Etelälähti LAMK, liiketalouden ala</p>	<p>Comprehensive figure skating coaching with 6 to 8 year old children Kati Mälkki Sport Institute of Finland</p>	<p>Lehtipuiden ruska – mistä se johtuu ja mitä siitä seuraa? Aki Sinkkonen HY Ympäristötieteiden laitos</p>

POSTERINÄYTTelyn ESITTELY – PRESENTATION OF POSTERS	
ESITELMIÄ AIHEPIIREITTÄIN esitykset 15 min + 5 min keskustelua	
<p>klo 12.30 – 13.00</p> <p>klo 13.00 – 14.20</p>	<p>HYVINVOINTI 2 Tutkimusta ja työtä toimintakavyn edistämiseksi Puhuejohtaja ylipetaja Taina Anttonen LAMK, sosiaali- ja terveysala</p> <p>KÄYTÄNTÖLÄHTÖINEN INNOVAATIOTOIMINTA, YRITTÄJYYS JA LIKETOIMINTA 2 Puhuejohtaja ylipetaja Ulla Kotonen LAMK, liiketalouden ala</p> <p>OPETUS JA KOULUTUS 2 Aikuiskoulutus ja työelämä Puhuejohtaja tutkimuspäällikkö Marja-Liisa Neuvonen-Rauhala LAMK, Innovaatiokeskus</p> <p>VIESTINNÄN UUDET HAASTEET Puhuejohtaja kehityspäällikkö Janne Mattikainen HY Sosiaalitetieteiden laitos</p> <p>YMPÄRISTÖ 2 Päästöjen hallinta Puhuejohtaja projektipäällikkö Reetta Jäms Aalto-yliopiston teknillinen korkeakoulu</p>
<p>”Rantautumisia. Kaksitoista kertomusta Arabianrannasta.” Kirjaesittely Anja Kubadampi HY Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia</p>	<p>Soveltava teatteri – organisaation reflektiivistä oppimista Tuula Oksanen LUT Lahti School of Innovation</p> <p>Työelämän palvelu ja kehittäminen tutkimon suorittamisen avulla - Kaikki voittaa -mallin vaikuttavuus Anne Pietilä Suomen Urheiluliitto</p> <p>Osallistava sisäinen viestintä (OSVI) tukemassa työyhteisön hyvinvointia Pasi Pekola ja Maarit Pedak HY Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia ja HY Viestinnän tutkimuskeskus</p> <p>Ilmastopolitiikan esteet ja niiden ylittäminen Päijät-Hämeessä Tapio Ojanen Päijät-Hämeen liitto</p>
<p>Living Lab terveysliikunnan kehittämisessä Päijät-Hämeessä Satu Parjainen LUT Lahti School of Innovation</p>	<p>Organisaation dialogisuuden rakentaminen teatterin menetelmän keinoin Virpi Koskela LUT Lahti School of Innovation</p> <p>Varsiellie vai urapolulle - 1980-luvulla opiskelleiden metsätalousinsinöörin ammattiliiton sosiaalilähtöinen ja ammatti-identiteetin kehittäminen Leena Lietzen Tampereen yliopisto</p> <p>Käytäntölähtöinen innovaatio ja viestintä: tietämisen visualisointi ja teatterillistaminen Anne Pääsilä LUT Lahti School of Innovation</p>
<p>Elintapaohjausta työttömille Laura Tarkkainen HY Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia</p>	<p>Living Lab -toimintatavat innovaatioprosessin eri vaiheissa Juho Salminen LUT Lahti School of Innovation</p> <p>AALTO-ICE Tavoitteena täydennyskoulutuksen uusi toimintamalli Heli Paalano Aalto-yliopiston teknillinen korkeakoulu</p> <p>Digitaalinen maine: organisaatiomainen ja emotionaalinen digitaalisessa julkisuudessa Salla Laakkonen ja Susanna Neiglick HY Viestinnän tutkimuskeskus CRC</p> <p>Biodegradation of BPA and HHCB in wastewater by multi-stage biofilm processes Tiina Mononen UHF Department of Environmental Sciences</p>
<p>Ikäihmisten laaja-alainen toimintakäyvä-ikä-hankeen ryhmäinterventio kohteena Anu Ritsilä HY Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia</p>	<p>Living Labia Lahessa Suvi Konsti-Laako LUT Lahti School of Innovation</p> <p>Increasing co-operation between teachers: developing a teaching platform for energy technology and environmental protection Carl-Johan Fogelholm Aalto University School of Science and Technology</p> <p>Immigrant Inclusion by eParticipation Ilona Tikka and Mattias Wevelsiep UHF Palmenia Centre for Continuing Education</p> <p>Jätteenkäsittelyn reaktiivien loppusijoituksessa syntyvät päästöt Pirjo Korhonen Aalto-yliopiston teknillinen korkeakoulu</p>
<p>klo 14.45 – 16.00</p>	<p>PÄÄTÖSDIALOGI Voiko viestintää muotoilla – ja miten viestintää muotoilla? Viestinnän ja muotoilun laajemmista asiayhteyksistä keskustelevat professori Pekka Aula Helsingin yliopistosta ja professori Eero Miettinen Aalto-yliopiston Taideteollisesta korkeakoulusta</p>

AVAUSPUHEENVUORO

Lappeenrannan teknillisen yliopiston ja Glasgow:n yliopiston emeritusprofessori Tauno Tiusanen on tehnyt pitkän ja kansainvälisesti merkittävän uran vertailevan taloustieteen alalla. 1970- ja 1980-luvun Suomessa hänen ajatuksensa eivät saaneet kannatusta, myöhemmin ne kylläkin on todistettu oikeaan osuneiksi.

Akateeminen epäily – tiede ja ideologiat

Viime vuosisadalla tieteelliset julkaisut lisääntyivät räjähdysmäisesti. Teknologia ja lääketiede kehittivät huimaa vauhtia. Keskimääräinen elinajanodote on olennaisesti noussut.

Viime vuosisata ei ollut kaikilta osin menestystarina. Kaksi maailmansotaa käytiin lähinnä Euroopassa, jossa inhimilliset ja taloudelliset vauriot olivat hirvittävät. Lisäksi koettiin niin sanottu ”kylmä sota”, jonka aikana kilpavarustelu nieli valtavasti resursseja. Ideologiat häiritsivät tieteiden kehitystä, erityisesti yhteiskuntatieteiden osalta.

Kommunistisissa maissa marxismi-leninismillä tunnettu ideologia, jolla oli laajaa kannatusta myös kapitalistisessa lännessä, sai dogmaattisen uskonnon luonteen. Historian kulku oli tämän maailmankatsomuksen mukaan ennalta määrätty. Determinismin opinkappaleita ei saanut asettaa kyseenalaiseksi. ”Tieteellisen sosialismin” oletettiin johdattavan koko ihmiskunnan uudelle hyvinvoinnin tasolle.

Marxismi-leninismiin liittyvä keskusjohtoinen suunnitelmatalous perustui suoraviivaiseen ohjelmointiin, jossa panos-tuotostaulukoiden avulla kartoitettiin taloustoiminnassa olevat resurssit ja arvioitiin, mitä niillä saadaan aikaan seuraavana vuonna. Suunnittelun kannalta oli olennaista, että kaikki hinnat lyötiin ennakolta lukkoon. Suunnitelmissa määrät, eivät siis taloudelliset arvot, olivat etusijalla.

”Itävaltalaiseen koulukuntaan” kuuluva ekonomisti Ludwig von Mises ennusti jo 1920, että keskusjohtoinen suunnitelmatalous ei ole elinkelpoinen, koska se ei voi perustua hintoihin, jotka heijastavat vallitsevia niukkuuksia. Tästä johtuen resurssien allokointi (ohjautuminen) taloudellisesti oikeille aloille ei voi onnistua. Kommunismin loppu ennustettiin siis jo ennen ”systeemin” varsinaista käyttöönottoa, joka tapahtui 1920-luvun lopulla.

Entinen Neuvostoliitto oli maailman ylivoimaisesti rikkain maa, mitä tulee resurssipohjaan. Vasta 1980-luvun puolivälissä vahvistettiin siihen, että tämä resurssipohja ei ole niin ehtymätön, että se sallisi keskusjohtoisen tuhlauksen jatkuvan loputtomiin. Mihail Gorbatshovin historiallinen uudistus salli akateemisen epäilyn käytön yhteiskuntatieteissä. Talouden tehostamisesta syntyi vilkas keskustelu, johon osallistuivat sekä neuvostoliittolaiset että läntiset asiantuntijat.

Uskonnoksi muuttunut ideologia oli luonut omat ylipappinsa, jotka eivät halunneet luopua dogmatismista ja omista erikoiseduistaan. Moskovan konservatiiviset voimat kaappasivat vallan elokuussa 1991. Epäonnistunut kaappaus oli kuolinisku Neuvostoliitolle, jonka 15 osavaltiota erosivat liitosta itsenäisiksi valtioiksi. Kaksi vuotta aiemmin Neuvostoliiton satelliitit itäblokkissa olivat hylänneet keskusjohtoisen talouden mallin, johon liittyi yhden puolueen diktatuuri. Kiina ryhtyi hajauttamaan talouttaan jo 1970-luvun lopulla.

Bolshevistisesta vallankumouksesta alkanut talouskokeilu oli yhdessä suhteessa ainutlaatuisen. Se pystyi yhdistämään alhaisen elintason lähes täydelliseen ympäristökatastrofiin. Nämä kaksi negatiivista tekijää olivat tiukasti sidoksissa valittuun, suoraviivaisuuteen ja määriä korostavaan talousmalliin, jossa ei jäänyt tilaa laadulliselle kehitykselle. Teknologinen kehitys ja innovaatiot olivat suunnittelijan kannalta haittatekijöitä.

Neuvostoliiton luoma talousmalli ei epäonnistunut ainoastaan fyysisen vaan myös inhimillisen pääoman allokoinnissa. Marxismi-leninismien kurssit pidettiin eri tasoilla. Monissa työpaikoissa edellytyksenä oli puolueen jäsenkirja. Sen saamiseksi piti hallita vallitsevan opin dogmat. Ideologian opetukseen uhrattiin satumaisia summia.

Virallinen oppi ei sietänyt kerettiläisyyttä. Tämän sai kokea professori Ota Sik selvemmin kuin kukaan muu akateeminen henkilö viime vuosisadan toisella puoliskolla. Hän oli Tšekkoslovakian talousreformin ”isä”. Hänen talousmallinsa pysäyttämiseksi ohjattiin Varsovan liiton panssarivaunut Prahan kaduille kesällä 1968. Kyseisen sotilasliiton panssareita ei koko sen elinkaaren aikana käytetty yhdenkään liittoon kuulumattoman maan ojentamiseen. Ota Sik epäili aiheellisesti, että keskusjohtoinen talous ei suhteellisen kehittyneessä Tšekkoslovakiassa pysty edistämään teknologista kehitystä. Akateemiseen epäilyyn sortunut professori pakeni Sveitsiin. Lähihistorian ymmärtämisen kannalta olisi tärkeää perehtyä siihen, miten Euroopassa akateeminen ajattelu oli puristettu ahtaisiin muotteihin monin paikoin vielä 1900-luvun toisella puoliskolla. Suomessa ei tuon ajanjakson aikana ollut mahdollista julkaista Ota Sikin kirjoja, vaikka ne ovat lähihistorian kannalta tärkeitä dokumentteja.

Eurooppalaisen kommunismin kadottua maailmankartalta julistettiin historia päättyneeksi (Francis Fukuyama). Kilpavarustelusta vapautuvat varat voitiin käyttää hyvinvoinnin nostamiseen. Markkinoiden näkymätön käsi hoitaisi kaiken muun joustavasti.

Vuonna 1997 talouden Nobel-palkinto myönnettiin amerikkalaiselle kaksikolle (Myron Scholes, Robert Merton), joka oli kehittänyt elegantin, matemaattisen mallin finanssimarkkinoiden tasapainosta. Tämä tiedemiespari lanseerasi markkinoille investointirahaston (LTCM), joka keräsi huomattavan määrän rahaa, koska nobelisteja pidettiin neroina. Aika ei ollut suotuista. Aasiasta alkoi merkittävä finanssikriisi, jonka tartuntavaikutus ulottui Venäjälle ja Brasiliaan asti vuonna 1998. LTCM meni konkurssiin, koska markkinat eivät ottaneet huomioon ekonomistien hienoa portfolioteoriaa.

Tässä yhteydessä huomattiin, että finanssikupla syntyi ja levisi kehitysmaiden piirissä. Kehittyneessä maailmassa sitä vastoin oli siirrytty ”uuteen talouteen”, jossa talouden vanhat lait suhdannevaihteluineen eivät enää päteneet. Erityisesti talouslehti ”Business Week” ei lakannut toistamatta tätä mantraa uuden vuosituhannen alkuvuosina.

Viime vuosikymmenellä ”uusi talous” oli kerännyt riittävästi kaasua saippuakuplaan, joka räjähti koko maailmaa uhkaavaksi lamaksi. Laman siemenet kylverttiin yksiselitteisesti Amerikassa, maailman kehittyneimmässä maassa.

Ilmeisesti ihmiskunta ei koskaan opi sitä, että yhteiskuntaa ei voi ohjata robotin tavoin ohjelmoimalla se kaikkine muuttujineen ja riskeineen matemaattisten mallien avulla. Tästä johtuen on terveellistä lukea oppikirjojen ohella teoksia, joissa niin sanottu konventionaalinen yhteiskunta-ajattelu asetetaan kriittiseen tarkasteluun.

Taleb Nassim Nicolas (2007): *The Black Swan. The Impact of the Highly Improbable*. New York.

Mintzberg Henry (1994): *The Rise and Fall of Strategic Planning*. New York, London, Toronto, Sydney Tokio, Singapore.

Tiusanen Tauno (2009): *Rautaesiripun varjossa. Toisinajattelijan päiväkirja*. Edita Publishing Oy, Helsinki. 224 s.

RINNAKKAISSEMINAARIT

Julkisen ympäristötiedon mahdollisuudet liiketoiminnassa

Työpaja järjestetään Lahden tiedepäivässä osana Tekesin Vesi-ohjelmaan kuuluvaa Järvien vedenlaatu palvelu -hanketta. Aamupäivä on avoin kaikille kiinnostuneille.

Liiketoimintaa yksityisen ja julkisen sektorin rajapinnalle

10.30–10.35	Tervetuliaissanat <i>Antti Herlevi, Green Net Finland ry</i>
10.35–10.50	Miksi Tekes näkee 'public-private' -yhteistyön tärkeänä <i>Piia Moilanen, Tekes</i>
10.50–11.05	Ympäristöliiketoiminnan odotukset julkisiin tietovarantoihin <i>Lauri Hietaniemi, Green Net Finland ry</i>
11.05–11.20	Julkinen ympäristötieto yritysten käyttöön: mitä, miten ja koska? <i>Mika Kurkilampi, RKTL / LYNENET, datapolitiikka</i>
11.20–11.30	Keskustelua

Ohjelma jatkuu hankkeen omana työpajana Tietoportissa, Saimaankatu 11, 2. krs.

Environmental Aesthetics lecture and panel session

Chair Arto Haapala University of Helsinki

10.30–11.50	Morally Wrong Beauty as a Source of Value (30 min) <i>Maria José Alcaraz, University of Murcia, Spain</i> Comments (5–10 min) <i>Kalle Puolakka IIAA University of Helsinki Palmenia</i> <i>Sanna Lehtinen IIAA University of Helsinki Palmenia</i> <i>Anu-Liisa Rönkä The Arts as a Medium for Cultural Innovations – TAIKA Project University of Helsinki Palmenia</i> Conversation
-------------	---

Alcaraz María José
International Institute of Applied Aesthetics (KSEI/IIAA);
University of Murcia, Spain

MORALLY WRONG BEAUTY AS A SOURCE OF VALUE

Examples of natural environments that look beautiful or impressive to us while being the result of an ecological damage are not scarce. From the sublime horror of the atomic bomb to the fascinating colour some lands possess as the result of high pollution, we find a range of at least prima facie cases where our aesthetics and our ethics do not match each other.

In response to these cases two different philosophical attitudes seem available. Either one embrace the claim that there is some gap between our aesthetic and moral judgments such that aesthetic appreciation is not necessarily influenced by our moral judgment, or one defends the view that one cannot fully assent to the aesthetic judgment that proclaims the beauty of these landscapes while agreeing on the moral condemnation of the conditions that have caused that appearance. In this paper I aim at exploring a third possible attitude and I will attempt at providing some provisional answers to the following questions.

Can we reasonably find beautiful a landscape knowing that its appearance is the result of an ecological damage? If so, is this an indication of the existence of a gap between our moral and aesthetic sensibilities? Or is there any picture of the relationship between aesthetic and moral sensibilities that leaves some room for morally bad beauties? Finally, is the relationship between aesthetics and ethics similar in art and nature appreciation or do they have a different structure?

My hypothesis tries to combine the idea that ethics and aesthetics are connected in important ways while showing there can be genuine judgments about the beauty of landscapes which we know are the result of ecological damage. I will not hold that we undermine the fact that there is some damage in order to appreciate the beauty. We do recognize the damage as well as the beauty; moreover, we do recognize the beauty in the damaged landscape. The reason why I believe these two seemingly opposite acts of appreciation might be reconciled is that aesthetics might be a way to show aspects of things that might be both terrible but worthy, that the aesthetic experience may bring to the front (to the consciousness) those properties of the environment that are precisely intimations of the damage.

Keywords

aesthetics, environment, ethics, aesthetic appreciation, moral worth, beauty

TEEMARYHMÄN ABSTRAKTIT

HYVINVOINTI 1

Ikäihmisten elämää –
hyvinvointitutkimusta
Päijät-Hämeessä

Haapola Ilkka¹, Karisto Antti² ja Seppänen Marjaana³

¹Helsingin yliopisto, Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia

²Helsingin yliopisto, Sosiaalitieteiden laitos

³Lapin yliopisto, Sosiaalityön laitos

ilkka.haapola@helsinki.fi

HYVINVOINNIN ULOTTUVUUDET JA IKÄ

55–79-vuotiaiden päijät-hämäläisten näkemykset hyvinvoinnista

Tausta ja tavoite

Hyvinvointia tutkitaan tavallisimmin kysymällä ihmisiltä, miten heidän asiansa ovat. Sen sijaan päätelmät siitä, mitkä seikat ovat hyvinvoinnin kannalta tärkeitä, jäävät tutkijoiden tehtäväksi. Voi kuitenkin olla, että ihmisten omat hyvinvointia koskevat mielipiteet poikkeavat huomattavastikin asiantuntijoiden ja tutkijoiden näkemyksistä. Kansalaisten mielipiteissä voi olla myös systemaattisia eroja esimerkiksi niin, että vanhojen ihmisten hyvinvointi on erilaista kuin nuorten tai miesten hyvinvointi erilaista kuin naisten. Tässä esityksessä kysytään, miten tärkeitä eri elämänaalueet ja asiat ovat ikääntyvien omasta mielestä heidän hyvinvoinnilleen. Toiseksi tarkastellaan sitä, miten yhtenäisiä mielipiteet ovat. Onko esimerkiksi miesten ja naisten tai eri ikäryhmien välillä eroja?

Aineisto ja menetelmät

Tutkimus perustuu Ikihyvä Päijät-Häme -tutkimuksen kyselyaineistoon vuodelta 2005. Tutkittaville, jotka edustivat kolmea ikäluokkaa (vuosina 1946–50, 1936–40 ja 1926–30 syntyneitä), esitettiin 33-osainen kysymyssarja, jonka avulla he arvioivat eri elämänaalueiden merkitystä hyvinvoinnilleen sekä sitä, miten hyvä heidän tilanteensa on niiden suhteen. Kysymyssarjan osiot valittiin hyvinvointiteoreettisen esiyymmärryksen avulla, Erik Allardtin Having–Loving–Being-mallia täydentäen. Tässä tutkimuksessa kysymyssarjan informaatio tiivistettiin pääosin pääkomponenttianalyysin tuloksiin tukeutuen 15 osatekijään, joiden hyvinvointimerkitystä tarkasteltiin pääosin graafisesti. Arvostusten yhteneväisyyttä testattiin lopuksi varianssianalyysillä.

Tulokset

Terveydellä, perhe- ja sukulaissuhteilla, luottamuksellisilla ihmissuhteilla ylipäätään sekä asuin- ja elinympäristöllä oli miltei kaikkien vastaajien mielestä suuri tai erittäin suuri merkitys hyvinvoinnille. Sen sijaan mahdollisuudella vaikuttaa paikallisiin asioihin, asukas- tai järjestötoiminnalla, viihteellä ja hauskanpidolla sekä uskonnollisuudella oli useimpien mielestä vain vähäinen hyvinvointimerkitys. Vastaajien mielipiteissä oli selviä eroja muun muassa naisten ja miesten sekä eri ikäryhmien välillä. Vanhimman ikäryhmän jäsenet (75–79-vuotiaat) pitivät etenkin sukupuolielämää, viihdettä ja hauskanpitoa, uusien asioiden kokemista ja luottamuksellisia ihmissuhteita vähemmän tärkeinä kuin muut vastaajat. Uskonnollisuuden, palvelujen läheisyyden ja naapurisuhteiden merkitys sen sijaan kasvoi iän myötä. Naiset arvottivat useimpia osatekijöitä miehiä enemmän. Tarkempi analyysi osoitti, että naisten ja miesten väliset erot olivat suurimmillaan nuorimmassa ikäryhmässä. Vanhimmassa ikäryhmässä miesten ja naisten väliset mielipide-erot jäivät sen sijaan pieniksi sukupuolielämää, viihdettä ja hauskanpitoa sekä uskonnollisuutta lukuun ottamatta.

Päätelmiä

Sikäli kuin lomakekyselyllä on mahdollista tavoittaa merkitysmaailmojen eroja näyttää siltä, että vanhojen ihmisten hyvinvointi ei ole kovin toisenlaista kuin nuorempien. Hyvinvoinnin arvostusilmasto ei kuitenkaan ole täysin yhtenäinen, vaan siihen kuuluu paitsi suhteellisen universaaleja myös sosiokulttuurisesti vaihtelevia asioita. Kiinnostaviin jatkoanalyysihin päästään yhdistämällä merkitystarkastelu hyvinvoinnin toteutumista koskeviin arvioihin.

Asiasanat

hyvinvointi, ikääntyminen, Ikihyvä Päijät-Häme -tutkimus

Koskimäki Tiina
Helsingin yliopisto, Sosiaalitieteiden laitos
tiina.koskimaki@gmail.com

LESKEN ELÄMÄNPIIRI IKIHYVÄ PÄIJÄT-HÄME -TUTKIMUKSEN VALOSSA

Tavoitteet

Leskeksi jääminen on elämänmuutos, jonka etenkin naiset kohtaavat ikääntyessään. Tutkimuksessani nostan esiin leskeksi jäämisen moninaiset vaikutukset iäkkäiden naisten arjessa ja elämänpiirissä. Tarkastelun keskiössä ovat leskeytymisen myötä tapahtuvat muutokset ikääntyvien naisten elämänpiirissä. Kysyn, minkälaisia nämä muutokset ovat ja merkitsevätkö ne yksin elämänpiirin kaventumista vai myös laajentumista.

Menetelmät

Tutkimus perustuu Ikihyvä Päijät-Häme -tutkimus- ja kehittämishankkeessa vuosina 2002 ja 2005 kerättyihin kyselyaineistoihin. Laajaa määrällistä aineistoa lähestytään tutkimuksessa aineistolähtöisesti, kuvaten kuusi- ja seitsemänkymppisten naisten arjen ulottuvuuksia. Tutkimus perustuu naisleskien ja parisuhteessa elävien ikätovereiden vertailuun.

Tulokset

Leskien arki eroaa monessa suhteessa parisuhteessa elävien naisten arjesta, kun tarkastellaan elämänpiirin fyysisiä, sosiaalisia ja toiminnallisia ulottuvuuksia. Lesket muuttavat tai suunnittelevat muuttoa muita todennäköisemmin sekä reagoivat asuinympäristönsä haastavuuteen tekemällä siihen parannuksia muita samanikäisiä hanakammin. Lähipiiriltä saadaan monenlaista tukea, mutta rakkautta ja hellyyttä saadaan lähinnä parisuhteessa tai niin kutsutussa erillissuhteessa eläen. Yksinäisyys on ongelmallisinta leskille. Vaikka harrastukset vähenevät ikääntyessä, leskeksi jääminen voi merkitä myös uusien harrastusten ja tärkeiden arjen sisältöjen löytymistä uudelleen esimerkiksi omaishoitajan roolin väistyttyä.

Johtopäätökset

Tutkimuksen perusteella naisleskien arjen elämänpiirin kaventumisen uhkia on olemassa, mutta niihin reagoidaan muokkaamalla asuinympäristöä itselle paremmin sopivaksi. Tutkimus on Helsingin yliopiston Sosiaalitieteiden laitokselle tehty pro gradu -työ, joka ilmestyy Verson julkaisusarjassa syksyllä 2010. Teemojen käsittely jatkuu väitöskirjatyössä, joka pyrkii valottamaan arjen elämänpiirin muutoksia entistä laajemmin elämänvaiheesta toiseen siirryttäessä kiinnittäen huomion lähisuhteissa tapahtuviin muutoksiin.

Asiasanat

naislesket, ikääntyminen, elämänpiiri, arki

Koskimäki, Tiina (2010): Lesken elämänpiiri. Sosiaalipolitiikan pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Verson julkaisuja 1/2010.

Kuusinen-James Kirsi
Helsingin yliopisto, Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia / Verso
kirsi.kuusinen-james@helsinki.fi

VALINNANVAPAAUS JA VASTUU IKÄÄNTYNEIDEN HOIVAN JÄRJESTÄMISESSÄ

Tausta

Yksilön valinnanvapaus ja vastuujako hoivan järjestämisestä ovat nousseet entistä vahvemmin keskusteluun tämän vuosituhannen alkupuolella. Euroopan unioni on ottanut tukevamman otteen eurooppalaisen hyvinvointipolitiikan uudistamiseen liittyvästä keskustelusta ja sen myötä sosiaalipolitiikan taloudellista tilivelvollisuutta sekä ihmisten omaa vastuuta ja omia valintoja korostetaan yhä enemmän. Huomiota kiinnitetään yksilön elämäntapoihin, oikeuksiin ja vastuisiin, eikä yhteiskuntapoliittisiin valintoihin ja sosiaalisiin oikeuksiin.

Tavoite

Tarkastelen esityksessäni valinnanvapauden ja vastuun käsitteitä ja esitän alustavia tuloksia, millaisena arvona päijäthämäläiset pitävät mahdollisuutta tehdä valintoja ja miten palveluiden rahoittamiseen halutaan osallistua. Palveluseteli nähdään keskeisenä keinona valinnanvapauden sekä aitojen markkinoiden luomiseksi. Väitöstutkimuksessani tulen fokusoimaan palvelusetelin käyttöön ikääntyneiden kotihoidon järjestämisessä. Olen kiinnostunut siitä, mitä voi valita, kuka valinnan tekee, millä perusteella ja mistä eri osapuolet ovat vastuussa. Pyrin löytämään vastauksia myös siihen, millaista uutta osaamista eri osapuolilta vaaditaan.

Aineisto ja menetelmät

Aineistona käytän mm. Päijät-Hämeen hyvinvointibarometriä vuosilta 2002–2008 ja lisäksi tulen keräämään eri osapuolilta palvelusetelin käyttökokemuksia. Barometriaineistoa tarkasteleminen tilastollisesti ja käyttökokemuksia sisällön analyysin avulla.

Tulokset ja johtopäätökset

Mahdollisuutta tehdä omaa elämäänsä koskevia valintoja pidetään yhtenä keskeisenä hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä. Suurempi merkitys hyvinvoinnille on vain terveydellä sekä suhteilla läheisiin (Haapola ym. 2009). Valinnanmahdollisuuden merkitys on pysynyt vuosina 2002–2008 aikana lähes ennallaan, mutta nuoremmat (alle 34 v) vastaajat pitävät mahdollisuutta tehdä omaa elämäänsä koskevia valintoja merkityksellisempänä kuin vanhemmat henkilöt. Omien palveluiden rahoittamisesta haluaisi nykyistä enemmän ottaa vastuuta vain kolmasosa vastaajista. Valinnanmahdollisuuksien ja vastuiden realisoituminen hoivan järjestämiseen liittyvissä konkreettisissa tilanteissa edellyttävät jatkotarkastelua.

Asiasanat

valinnanvapaus, vastuu, ikääntyvien hoivapalvelut, palveluseteli

Haapola, Ilkka, Karisto, Antti ja Kuusinen-James, Kirsi (2009): Hyvinvoinnin ja palvelujen muutossuunnat. Päijät-Hämeen hyvinvointibarometrin 2008 tuloksia. Lahti: Verson julkaisu 4/2009.

Karisto Antti
Helsingin yliopisto, Sosiaalitieteiden laitos
antti.karisto@helsinki.fi

”YKSI PIANO VAI KYMMENEN LEHMÄÄ? KIRJOITUKSIA ARJEN ILMIÖISTÄ” -KIRJAN JULKISTAMINEN

”Yhteiskunnallinen vuorovaikutus” on yliopiston kolmas tehtävä tutkimuksen ja opetuksen ohella. Olen harjoittanut yhteiskunnallista vuorovaikutusta osallistumalla moniin, erityisesti Lahden seudulla toteutettaviin hankkeisiin sekä kirjoittamalla tutkimistani ja muista aiheista myös ei-tieteellisiin julkaisuihin.

Uuden juttukokoelmani Yksi piano vai kymmenen lehmää? Kirjoituksia arjen ilmiöistä (Gaudamus 2010) runkona ovat Etelä-Suomen Sanomissa ilmestyneet kolumnit, joita on kirjoitettu uudelleen hieman jazz-levyjen alternate take -otosten hengessä. Runkoa on täydennetty muilla foorumeilla ilmestyneillä pikkukirjoituksilla, eri yhteyksissä pitämistäni esityksistä työstetyillä teksteillä ja kokonaan uusilla kirjoituksilla.

Kirja koostuu kahdeksasta osasta ja 73:sta yksittäisestä kirjoituksesta tai kirjan luvusta.

Osien nimet ovat

- 1) Hyvää elämää etsimässä
- 2) Vanhuus ja siihen varautuminen
- 3) Terveyden edistäminen
- 4) Kaupungissa ja maalla
- 5) Huomio, huomio, täällä Lahti
- 6) Sata vuotta sitten
- 7) Myöhempien aikojen ilmiöitä
- 8) Yliopistoelämää

Kirjassa liikutaan pienten ja isojen kysymysten kimpussa, korkealla ja matalalla. Aiheina ovat muun muassa elämynsäikä ja onnen etsintä, kaupunki- ja kesämökkielämä, katukuva ja arki-viihtyvyyt, urheilu ja kulttuuri, kalenterit ja kellot, roskaruoka ja tupakan tuska, kohteliaisuus ja kohtelu, vanhuuden kammo ja kuolema. Yhteistä on – kirjan takakansitekstin mukaan – erilaisten arjen ilmiöiden intellektuaalinen ihmettely, jossa ankkureina ovat aika ja paikka. Esimerkkiapaikkakunta on usein Lahti, ja kokoelmassa esitellään tiivistetysti muun muassa Ikihyvä Päijät-Häme -tutkimushankkeen tuloksia.

Kirjajulkistamisen lisäksi esityksessä pohditaan kokeilevan tieteellisen kirjoittamisen luonnetta.

Asiasanat

hyvinvointi, kulttuuri, arjen ilmiöt

Karisto, Antti (2010): Yksi piano vai kymmenen lehmää? Kirjoituksia arjen ilmiöistä. Gaudamus.

TEEMARYHMÄN ABSTRAKTIT

HYVINVOINTI 2

Tutkimusta ja työtä toimintakyvyn edistämiseksi

Kuhalampi Anja¹, Karisto Antti² ja Tiihonen Arto³

¹Helsingin yliopisto, Koulutus- ja kehittämisskeskus Palmenia

²Helsingin yliopisto, Sosiaalitieteiden laitos

³Ikäinstituutti

anja.kuhalampi@helsinki.fi

”RANTAUTUMISIA. KAKSITOISTA KERTOMUSTA ARABIANRANNASTA” -KIRJAESITTELY

Aktiiviset Seniorit ry aloitti ponnistelunsa uudentyyppisen asumismuodon kehittämiseksi 2000-luvun alussa. Tämä prosessi ja suunnitelmat konkretisoituivat vuonna 2004, kun ensimmäiset asukkaat muuttivat senioritalo Loppukiriin Arabianrannassa. Sittemmin talosta ja yhteisöstä on tullut kuuluisia ja hanke on otettu julkisuudessa vastaan myönteisellä uteliaisuudella. Me tutkijat kiinnostuimme loppukiriläisten taustoista, muuton motiiveista ja heidän ensikokemuksiinsa uudenlaisesta yhteisöllisestä asumisesta. Suunnittelimme aluksi tavanomaista kyselytai haastattelututkimusta, mutta loppukiriläisten värikkäät elämänpolut innoittivat toisenlaiseen tarkasteluun ja niinpä vuonna 2007 perustimme kirjoittajapiirin, jossa lähdimme syventymään tutkittaviin ilmiöihin luovan kirjoittamisen keinoin.

Kirjoittajaryhmän muodostivat kaksitoista naista, jotka tavalla tai toisella olivat olleet mukana Loppukiri-talon suunnittelussa. Ajatusta kirjasta ei aluksi ollut. Aloitettiin kirjoitusharjoituksista, joissa etsittiin ominta ilmaisua, kuvattiin moniaistisesti muun muassa lapsuuden kotia, nykyistä asuntoa ja joulunviettoa. Sitten osallistujia pyydettiin kirjoittamaan ”omaelämäkertansa ensimmäinen sivu”. Koska tulokset olivat lupaavia, seuraava toimeksianto oli luonteva: ”kirjoita loput sivut”. Syntyi mukaansa tempaavia henkilökohtaisia kertomuksia. Yksityisen lisäksi kirjoituksista nousee esiin yleinen: jokainen tarina johdattaa myös kirjoittajien yhteisiin sukupolvikokemuksiin ja mielenmaisemiin. Ensiarvoista oli se, että ”tutkittaville” tämä työskentelytapa oli aivan toisella tavalla itseisarvoinen ja antoisa kuin kyselyyn tai haastatteluun osallistuminen. Kirjaan kirjoittavat naiset eivät olleet enää tutkittavia vaan heistä tuli ”kanssatutkijoita” sosiaali- ja kulttuurigerontologiassa joskus esitetyn mallin mukaisesti. Heistä tuli oman elämänsä tutkijoita.

Kirjoittajapiirimme on osoitus siitä, miten luovia menetelmiä voi käyttää ikääntyvien vapaaehtoistoiminnassa ja esimerkiksi seniori- ja palvelutaloissa, joista jokainen on tarinoita täynnä. Itse uskomme kokemuksemme jälkeen vahvasti siihen, että kulttuurityön eri muodoilla ja omakoh- taisella harjoittamisella on tulevaisuudessa erittäin suuri merkitys ikääntyneiden hyvinvoinnille.

Asiasanat

kulttuuri, luovat menetelmät, ikääntyminen

Karisto Antti, Kuhalampi Anja ja Tiihonen Arto (2010): Rantautumisia. Kaksitoista kertomusta Arabianrannasta. Ikäinstituutin julkaisuja. 330 s.

Karisto Antti, Kuhalampi Anja, Tiihonen Arto ja Willman Terhi (2010): Identity Work with Creative Methods – Older Adults as Graphic and personal Novelists: Acculturating Age. Approaches to Cultural Gerontology (Ed. Brian. J Worsfold). Edicions i Publicacions de la Universitat de Lleida, Lleida. (forthcoming)

Parjanen Satu¹ ja Harmokivi-Saloranta Paula²

¹Lappeenrannan teknillinen yliopisto, Lahti School of Innovation

²Lahden ammattikorkeakoulu

satu.parjanen@lut.fi

LIVING LAB TERVEYSLIIKUNNAN KEHITTÄMISESSÄ PÄIJÄT-HÄMEESSÄ

Päijät-Hämeessä uusien innovaatiotoiminnan muotojen ja vuorovaikutusympäristöjen hyödyntämiseen ja kehittämiseen on muotoutunut muun muassa Living Lab -toiminta. Living Labin perusajatuksena on tuoda käyttäjä kehittämisen ja innovaatioiden ytimeen. Sen silmissä tuotteiden, palvelujen ja ratkaisujen kehittämisen keskellä ovat käyttäjän ja kuluttajan tarpeet. Sen avulla on mahdollista luoda aktiivinen ja avoin kehittämissympäristö, jossa erilaiset toimijat antavat oman osuutensa innovaatio- tai kehittämisprosessiin.

Päijät-Hämeen terveystuotteen Living Lab – Terveystuotteen ääni -hankkeen tavoitteena on edistää Päijät-Hämeen terveystuotteen jalkautumista kuntalaisten pariin. Terveystuotteen onnistumisissa on tärkeää ymmärtää toimintaympäristö ja tunnistaa ihmisten elämäntilanteisiin liittyvät erityistekijät. Onnistuminen edellyttää ennen kaikkea terveystuotteen mukaan ottamista suunnittelemaan ja toteuttamaan erilaisia terveystuotteen rohkaisevia ja sitä tukevia toimintamuotoja. Terveystuotteen tehokas lisääminen edellyttää, että päijät-hämäläisten halukkuutta ja mahdollisuuksia liikkua päivittäin lisätään ihmisten kokemuksia, odotuksia ja edellytyksiä vastaavilla tavoilla.

Hankkeen aikana selvitetään liikkumattomuuden syitä eri ikäryhmissä sekä kehitetään uusia toimintamuotoja yhdessä terveystuotteen kanssa. Samalla luodaan mahdollisuuksia uusille terveystuotteen innovaatioille. Tavoitteena on löytää eri elämäntilanteissa oleville terveystuotteen käyttäjille sekä motiiveja liikkua että valmiuksia toteuttaa terveystuotteen Päijät-Hämeessä. Tässä esityksessä keskitytään siihen, miten avoin kehittämissympäristö on mahdollista rakentaa ja millä menetelmillä terveystuotteen ääni on mahdollista tuoda esille.

Asiasanat

Living Lab, terveystuote, kehittäminen, innovaatio, Päijät-Häme

Tarkiainen Laura, Kallio Sirkku ja Honkanen Kati
Helsingin yliopisto, Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia
laura.tarkiainen@helsinki.fi

ELINTAPOHJAUSTA TYÖTÖMILLE

”Kyl mä oon ainaki saanu tukea ja oon nauttinu näistä käynneistä just sen takii et on saanu tukea. Ja se on auttanu muaki jaksaa niinkun eteenpäin.”

Rytmi-projekti on vuonna 2009 käynnistynyt tutkimus- ja kehittämisprojekti. Projektin tavoitteena on saada aikaan palvelujärjestelmä, jossa tarjotaan työttömille mahdollisuus terveystarvukseen ja ryhmissä tapahtuvaan elintapaohjaukseen. Palvelut rakennetaan osaksi olemassa olevaa palvelujärjestelmää Päijät-Hämeessä ja Itä-Uudellamaalla. Hankkeen lähtökohtana on edistää kohderyhmän terveyttä, hyvinvointia ja työllistymistä.

Elintapaohjausmalli pohjautuu Ikihyvä Päijät-Häme- tutkimus- ja kehittämishankkeessa kehitettyyn elintapaohjausmalliin. Rytmi-hankkeessa on luotu työttömille suunnattuja uudenlaisia elintapaohjauksen sisältöjä, jotka liittyvät arjen hallintaan, ruokaan, liikuntaan ja harrastuksiin. Elintapaohjauksen uudet sisällöt pilotoitiin keväällä 2010. Tavoitteellisen toiminnan mallia noudattava elintaparyhmätoiminnan lähtökohtana on motivaation ja pystyvyyden tunteen lisääminen.

Elintaparyhmien ensimmäisen pilotointivaiheen vaikutuksia on tutkittu asiakaslähtöisen Bikva- arviointimallin avulla. Tutkimuksessa on selvitetty elintapaohjauksen ja ryhmissä käytettyjen menetelmien sekä tehtävien soveltuvuutta kohderyhmälle. Ensimmäisen pilotointivaiheen mukaan Rytmi-projektissa kehitetty elintapaohjausmalli on hyödyttänyt niin asiakkaita kuin ohjaajia. Elintapaohjauksen avulla on tavoitettu asiakkaita, joilla on terveyteen, hyvinvointiin ja elintapoihin liittyviä muutostarpeita ja -halukkuutta. Elintapaohjauksessa asiakkaat olivatkin ryhtyneet tekemään terveyttä edistäviä muutoksia ja olivat halukkaita ylläpitämään niitä. Oman terveyskäyttötymisen reflektointi on onnistunut hyvin elintaparyhmissä. Vertaistuen merkitys on ollut olennainen osa muutosprosessia. Elintapaohjauksella oli myönteisiä vaikutuksia sekä asiakkaiden elintapoihin että arjenhallintaan. Työpajatoiminta näyttäisi kokemuksen mukaan olevan hyvä toimintaympäristö, johon integroida elintapaohjauksen mallia.

Jo kerrytettyä arviointitietoa käytetään hyödyksi toimintamallin kehittämistyössä ja sen pohjalta suunnitellaan seuraava pilotointia, joka käynnistyy loppuvuodesta 2010. Hankkeen toisessa pilotointivaiheessa keskitytään tutkimustyön ohella jo luotujen yhteistoimintamallien juurrutustyyöhön.

Asiasanat

työttömien hyvinvointi, elintapaohjaus

Ritsilä Anu ja Ikihyvä Päijät-Häme -tutkimusryhmä
Helsingin yliopisto, Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia
anu.ritsilä@helsinki.fi

IKÄIHMISTEN LAAJA-ALAINEN TOIMINTAKYKY IKIHYVÄ-HANKKEEN RYHMÄINTERVENTION KOHTEENA

Ikihyvä Päijät-Häme -hankkeeseen kuuluvassa toimintakykyinterventiossa kehitetään ja pilotoidaan ikääntyvien toimintakyvyn arviointiin, tukemiseen ja seurantaan soveltuva ennaltaehkäisevää toimintamallia yhteistyössä julkisen ja kolmannen sektorin kanssa. Toimintakyky nähdään hankkeessa laaja-alaisena käsitteenä. Tavoitteena on löytää tehokas tapa tarttua toimintakyvyn heikentymiseen jo varhaisessa vaiheessa ennen kuin henkilö joutuu turvautumaan kotihoidon palveluihin.

Hankkeessa kehitettävä toimintakykymalli koostuu kahdesta peruselementistä: toimintakyvyn menettämisen riskissä olevien henkilöiden tunnistamisesta, hoitoonohjauksesta ja seurannasta terveysasemilla sekä kolmannen sektorin toimijoiden toteuttamasta tavoitteellisesta terveyttä edistävästä ryhmätoimintatavasta.

Toiminnan vaikutusten arvioimiseksi hankkeeseen osallistuvat henkilöt (tavoitteena n=300) jaetaan interventio- ja informaatioryhmään. Interventoryhmien toiminta sisältää sekä ohjattua tasapaino- ja voimaharjoittelua että sosiaalisen toimintakyvyn ja terveellisen ravitsemuksen tukemista yhdistyneenä suunnitelmalliseen ja tavoitteelliseen toimintaan. Interventoryhmät kokoontuvat 12 viikon ajan kaksi kertaa viikossa. Sekä interventio- että informaatioryhmäläisten toimintakyvyn muutosta seurataan terveydenhuollossa 24 kuukauden ajan. Pilottivaiheen osallistujakuntia ovat Lahti, Sysmä ja Pukkila.

Ensimmäiset ryhmäinterventiot toteutettiin keväällä 2010 ja osanottajat ovat tällä hetkellä seurannan piirissä. Alustavat kokemukset sekä ikääntyneiden ja ohjaajien palaute toiminnasta ovat olleet rohkaisevia. Muutamia poimintoja ryhmäintervention osallistujilta: ”iloa tuottava”, ”keskusteleva”, ”odotin tapaamisia”, ”kaikkia kuunneltiin”, ”hyvät jumpat ja venyttelyt”, ”tulee pirteäksi”, ”tekee hyvää tällaiselle vanhalle ukolle”. Ryhmäläisten oli erittäin vaikeaa löytää ongelmia ryhmistä, osa ryhmäläisistä mainitsi kirjalliset tehtävät vaikeiksi.

Johtopäätöksiä

Hankkeen alkuvaiheen positiivinen palaute viittaa siihen, että moniulotteisella ja tavoitteellisella ryhmätoiminnalla voidaan vaikuttaa ikäihmisten hyvinvointiin laaja-alaisesti.

Avainsanat

toimintakyky, tavoitteellinen toiminta, sosiaalinen toimintakyky, ravitsemus, fyysinen toimintakyky

TEEMARYHMÄN ABSTRAKTIT

KÄYTÄNTÖLÄHTÖINEN
INNOVAATIOITOIMINTA,
YRITTÄJYYS JA
LIIKETOIMINTA 1

Huhtanen Kaija
Lahti University of Applied Sciences
kaija.huhtanen@lamk.fi

TOWARDS CREATIVE ENTREPRENEURSHIP

Higher education in the field of music as well as other arts is facing new challenges and demands. Supporting the students to reach up to their highest artistic potential is not enough. In addition to traditional expertise in the special art field, young artists will need knowledge and skills, which help them to employ themselves. Employment is indisputably dependant on artistic skills, but also chance and luck as well as the individual personal network. Until now, however, the education has focused, almost solely, on artistic training. There has not been interest on subjects like “marketing oneself” or “branding”. In the curriculum of the universities of applied sciences in Finland there has been an obligatory element of entrepreneurship studies. However, it has been one of the most neglected subjects among students.

Achieving to a position in a good orchestra has been the most common attitude among professional music students. Another self-evidently served idea has been to get a teaching job – although this has been more like a “plan B”. (Huhtanen 2005). The traditional conservatory education has aimed at training the very top instrumentalists to the very top orchestras. Unfortunately this career will open up to a very small minority. At the same time the professional music education has grown immensely and is heading towards the global labor market. The educators in the field of music should re-negotiate the valuable tradition. Their task, in fact, is to provide the new generation with skills, which they themselves are not familiar with. This might feel threatening.

All the degrees of the universities of applied sciences in Finland include obligatory entrepreneurship studies unit within the common general studies. There has been a lot of discussion about the benefits of this element. There is no doubt about the importance of entrepreneurial skills and knowledge. The discussion has mainly focused on the pedagogy and implementation of studies. Is entrepreneurship a subject matter to be studied in a classroom with lots of information on power point slides, or should it be served in a more practical format? This surely has to do with revising the curricula of conservatory training. It is challenging to combine a high artistic standard with business and marketing skills and, especially, business attitude. Still, it is a “must”. However, issues like marketing attitude, branding, social media, second life etc. are not too easy to swallow. This seems to be a stumbling block to many creative art practitioners. They share a deep concern: what will happen to their core substance?

Towards creative entrepreneurship is an Intensive Program coordinated by Lahti University of Applied Sciences. It outlines an example of reaching out to new forms of learning by experience (Kolb 1984) and learning by doing (Dewey 1999/1929) together with others. Shortly, Kolb’s (1984) experiential learning consists of four stages – experience, reflection, conceptualization, and action – which follow each other. The reflection process means retracing the experience and analyzing it through conversation (Baker, Jensen & Kolb 2002). In this way it is possible to create new knowledge.

The IP will develop a new pedagogical approach to teaching entrepreneurship in general, but especially for students in arts studies. The aim is to provide new practical and activating elements and models in entrepreneurial studies.

This presentation will first outline the emerging need to change art education. Second, it will discuss the ideas of business and entrepreneurship within the creative field. Finally, it will present an Intensive Program, which aims at planting a practical entrepreneurial element into education in the arts sector. The first realization of this IP was in Lahti, January 2010, and the next one will take place in Cork, 2011.

Keywords

Entrepreneurship, education of musicians, business in the creative sector, creative enterprise

References

Baker, A., Jensen, P. & Kolb, D. (2002): *Conversational learning: an experiential approach to knowledge creation*. Westport: Quorum Books.

Dewey, J. (1999): *Pyrkimys varmuuteen: Tutkimus tiedon ja toiminnan suhteesta* [alunp. 1929]. Käännös Pentti Määttänen. Helsinki: Gaudeamus.

Huhtanen, K. (2005): *Once I had a promising future*. *Music Forum*, Vol. 10 N:o 3, 21–26.

Kolb, D. (1984): *Experiential learning: experience as the source of learning and development*. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall.

Saunila Minna

Lappeenrannan teknillinen yliopisto, Lahti School of Innovation

minna.saunila@lut.fi

INNOVAATIOKYVYKKYYDEN TILA SUOMALAISSA PK-YRITYKSISSÄ: ALUSTAVIA TULOKSIA

Innovaatiokyvykkyyden hyödyntäminen on avainasemassa pk-yritysten elinmahdollisuuksien turvaamisessa tulevaisuudessa. Innovaatiokyvykkyyttä on kuitenkin vaikea kehittää, jos sen tilaa ei seurata. Tässä tutkimuksessa esitetään alustavia tuloksia Innovaatiokyvykkyyden tila pk-yrityksissä -nimisestä Työsuojelurahaston rahoittamasta hankkeesta. Innovaatiokyvykkyyden tilan arvioinnissa on olennaista selvittää taustatekijöiden tila. Tutkimuksessa siis selvitetään miten hyvin innovaatiokyvykkyyden taustatekijät on hyödynnetty pk-yrityksissä.

Tutkimuksen pohjalla käytettiin kirjallisuusselvitystä, jonka perusteella laadittiin kysymyspatteristo, joka käsitti seuraavat osa-alueet: innovaatiokyvykkyyden (sisältäen seuraavat alakohdat: ulkopuolisen tiedon hyödyntäminen, innovaatorakenteet, toimintakulttuuri, johtaminen sekä työntekijöiden luovuus ja muutosvalmius), osaaminen, työhyvinvointi, mittaaminen ja suorituskyky. Toisessa vaiheessa kysely lähetettiin vastaajille. Ulkopuoliselta palveluntarjoajalta hankittiin 2400 suomalaisen pk-yrityksen sähköpostiosoitteet, sekä päättäjäsähköposti että yleinen sähköposti. Näin pyrittiin saamaan vastauksia sekä johdon että henkilöstön edustajilta. Tutkimuksen kolmannessa vaiheessa, joka toteutetaan loppuvuoden 2010 ja alkuvuoden 2011 välisenä aikana, aineisto analysoidaan ja tulokset raportoidaan.

Tässä tutkimuksessa keskitytään ainoastaan hankkeen innovaatiokyvykkyyden-osa-alueeseen. Ulkopuolisia tietolähteitä hyödynnetään suomalaisten pk-yritysten innovoinnissa runsaasti. Organisaatorakenteet eivät kuitenkaan ole innovaatiokyvykkyyden kannalta parhaat mahdolliset. Toimintakulttuuri on innovoinnille sopiva, mutta yritykset pitäytyvät silti mieluummin vanhoissa toimintatavoissa. Esimiehet haluavat itsekkin osallistua työntekijöiden kanssa kehittämiseen työpaikalla. Työntekijät haluaisivat pitäytyä vanhoissa hyviksi havaituissa toimintamalleissa, mutta toisaalta osaavat myös olla kriittisiä vallitsevia toimintatapoja kohtaan.

Alustavien analyysien perusteella suomalaisten pk-yritysten innovaatiokyvykkyydessä on useita kehittämiskohteita. Suurimpana kehittämiskohteena ovat organisaatorakenteet, jotka eivät tue innovointia.

Asiasanat

innovaatiokyvykkyyden, pk-yritys

Hennala Lea
Lappeenrannan teknillinen yliopisto, Lahti School of Innovation
lea.hennala@lut.fi

MITÄ KÄYTTÄJÄLÄHTÖINEN PALVELUINNOVAATIOITOIMINTA ON – JOTAIN UUTTAKO?

Innovaatioitoiminnan laajentuminen teknologisista innovaatioista sosiaalisiin innovaatioihin ja tuoteinnovaatioista palveluinnovaatioihin on osaltaan jouduttanut keskustelua innovaatioista myös julkisella sektorilla (Hennala ym. 2008). Samalla innovaatioitoiminnassa mukana olevien toimijoiden joukko on laajentunut tutkijoista ja kehittäjistä käyttäjien sekä käyttäjäryhmien suuntaan (Näkökulmia laaja-alaiseen innovaatioitoimintaan 2010, 7).

Innovaatioitoiminnan liikkeellepanevana voimana asiakkaiden ja palvelun käyttäjien tarpeet ovat nousseet tiede- ja teknologia- sekä hintakilpailuvetoisten innovaatioitoiminnan lähestymistapojen rinnalle – tai jopa ohitse. Käyttäjälähtöisessä innovaatioitoiminnassa on kyse palvelujen käyttäjien tarpeiden tunnistamisesta, ymmärtämisestä ja siirtämisestä uusiin tai uudistettaviin palveluihin (Nordic Council of Ministers 2006). Asiakkaan tai palvelujen käyttäjien tarpeiden huomioiminen palvelujen kehittämisessä ei sinällään ole uutta, mutta uutta on sen sijaan toiminnan systemaattisuus ja lähestymistapaan liittyvät strategiset ja toiminnalliset lähtökohdat. Käyttäjälähtöinen palveluinnovaatioitoiminta on osa käytäntölähtöistä innovaatioitoimintaa.

Esityksessä tarkastellaan julkisen sektorin palveluinnovaatioitoiminnan kontekstissa, mitä käyttäjälähtöisellä innovaatioitoiminnalla tarkoitetaan, mitkä ovat sen ominaispiirteet ja ilmenemismuodot sekä lähestymistavat käytännön innovaatioitoiminnan tasolla. Esityksessä tuodaan esille myös joitakin kriittisiä näkökohtia ja havainnollistetaan käyttäjälähtöisen palveluinnovaatioitoiminnan luonnetta käytäntölähtöisin esimerkein.

Esitys pohjautuu esittäjän käynnissä olevaan väitöskirjatutkimukseen. Viiteen tapaustutkimukseen perustuva väitöskirja käsittelee palvelun käyttäjää osallistavan palveluinnovaatioitoiminnan haasteita julkisella sektorilla.

Avainsanat

käyttäjälähtöinen innovaatioitoiminta, julkisen sektori

Hennala, L. & Linna, P. & Pekkarinen, S. (2008): Julkisen sektorin innovaatioitoiminnasta. Kirjassa Harmaakorpi, V. & Melkas, H. (toim.), *Innovaatiopolitiikka järjestelmien välimaastossa*. Acta-sarja nro 200. Helsinki: Lappeenrannan teknillinen yliopisto & Suomen Kuntaliitto, 93–108.

Nordic Council of Ministers (2006): *Understanding User Driven Innovation*. TemaNord 2006:522. Nordic Council of Ministers, Copenhagen 2006.

Näkökulmia laaja-alaiseen innovaatioitoimintaan (2010): *Valtiontalouden tarkastusviraston tutkimuksia ja selvityksiä*. Edita Prima Oy. Helsinki.

Etelälahti Satu
Lahden ammattikorkeakoulu, liiketalouden ala
satu.etelalahti@lpt.fi

LIIKEKAAVION KÄYTTÖÖNOTTO JA HYÖDYNNETTÄVYYS CASE: LAHDEN KAUPUNKI

Tämä opinnäytetyö käsittelee moniulotteista liikekaaviota, joka on Googlen tarjoama ilmainen tilastotiedon työkalu. Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, onko moniulotteinen liikekaavio tarkoituksenmukainen numeerisen tilastotiedon visualisointiin, analysointiin sekä päätöksenteon tueksi. Opinnäytetyön case-osuudessa on luotu liikekaavio Lahden kaupungin intranetsivuille. Tämän lisäksi on tehty liikekaavion käyttöohje Lahden teknisen ja ympäristötoimialan tietopalvelun henkilökunnalle, joka jatkossa vastaa liikekaavion ylläpidosta.

Teoriaosuudessa selvitetään ne tilastokaavioiden ominaisuudet, jotka tukevat numeerisen tilastotiedon visualisointia, analysointia ja päätöksentekoa. Lisäksi teoriaosuudessa perehdytään liikekaavion lyhyeen historiaan, ominaisuuksiin ja käyttöönottoon. Esimerkkinä käytetään case-osuudessa luotua liikekaaviota, jonka muuttujiksi on valittu tilastotietoa Lahdesta ja lahtelaisista.

Tutkimusosan aineisto kerättiin haastattelemalla Lahdessa tilastotiedon parissa työskenteleviä henkilöitä. Tutkimuksessa hyödynnetään myös case-työn kautta saatua omaa kokemusta liikekaavion käytöstä.

Tutkimusosassa kartoitetaan yleisesti tilastokaavioilta vaaditut ominaisuudet tilastotiedon visualisoinnissa, analysoinnissa ja päätöksenteon tukena. Lisäksi tutkimusosassa kartoitetaan, miten liikekaavio soveltuu tilastotiedon visualisointiin, analysointiin ja päätöksenteon tukemiseen.

Tutkimuksessa selvisi, että liikekaavio on tarkoituksenmukainen työkalu ensisijaisesti omaehtoiseen tilastotiedon analysointiin. Liikekaavio soveltuu myös tilastotiedon esittämiseen, jos esitystilanne ja vastaanottajajoukko otetaan tarkoin huomioon. Tutkimuksen perusteella liikekaaviota ei voida suositella päätöksenteon tueksi muuten kuin hyvin pelkistettynä, vain muutama havainto kerralla esittäen.

Tämän opinnäytteen tuloksia voidaan jatkossa käyttää päätettäessä liikekaavion hyödyntämisestä eri organisaatioissa.

Asiasanat

liikekaavio, tilastografiikka, visuaalinen kaavio, analyttinen kaavio, päätöksenteon tukityökalu

Etelälahti Satu: Liikekaavion käyttöönotto ja hyödynnettävyys – Case: Lahden kaupunki. Lahden ammattikorkeakoulu, tietojenkäsittelyn koulutusohjelma. Opinnäytetyö 2010.

TEEMARYHMÄN ABSTRAKTIT

KÄYTÄNTÖLÄHTÖINEN
INNOVAATIOITOIMINTA,
YRITTÄJYYS JA
LIIKETOIMINTA 2

Oikarinen Tuija ja Pässilä Anne
Lappeenrannan teknillinen yliopisto, Lahti School of Innovation
tuija.oikarinen@lut.fi

SOVELTAVA TEATTERI – ORGANISAATION REFLEKTIIVISTÄ OPPIMISTA

Organisaatioiden innovaatiokyvykkyyden tärkeys on yleisesti tunnistettu – samoin kuin sen haasteellisuus. Mitä jos innovaation synnyn esteenä on organisaatioon luutuneet toimintatavat ja käytänteet, jotka perustuvat organisaation kulttuurisiin käsityksiin? Miten organisaatio pääsee käsiksi omiin käsityksiinsä (assumption breaking)? Innovaatiotutkimuksessa on paljon pohdittu, kuinka tukea organisaatioiden kykyä uudistaa ja uudistua. Organisaatioilla on taipumus suosia tämänhetkisen suorituskyvyn parantamiseen tähtäävää oppimista, olemassa olevan tiedon hyödyntämistä ja levittämistä. Tulevaisuuden kilpailukyvyllä on kuitenkin ratkaisevaa uudistava, innovatiivinen oppiminen. Tällöin oppiminen tarkoittaa nykyisen toiminnan perusteiden kyseenalaistamista ja uusien näkökulmien etsimistä tulevaisuuden mahdollisuuksiin tarttumiseksi. Uudistumisessa ja innovatiivisessa oppimisessa sekä yksilötason että kollektiivinen reflektio on keskeistä.

Tutkimuksessamme tarkastelemme teatterilähtöistä oppimista käytäntölähtöisen innovaatiotoiminnan refleksiivisenä menetelmänä. Organisaatiotason reflektiota tutkimme kolmen teatterilähtöisen oppimisprosessin avulla. Oppijoina prosessissa olivat kolmen organisaation erilaiset työryhmät, jotka avasivat itsestään selväksi muodostunutta kollektiivisia tietopohjaa esteettisen etäännyttämisen avulla. Tutkimuksemme osoittaa, että teatterin soveltavien menetelmien avulla on mahdollista reflektoida suhdetta omaan itseen, ympäristöön ja työyhteisöön. Teatterilähtöisessä reflektiivisessä oppimisprosessissa innovaatiota estävät kulttuuriset käsitykset voidaan konkretisoida 'eläviksi' ja etäännyttää 'objekteiksi'. Näin työryhmästä tulee aktiivinen oivaltava havainnoitsija, joka kyseenalaistaa: "Ai, noinko me toimimmekin?" sekä rakentaa uutta: "Mitä jos tekisimmekin niin, että..."

Asiasanat

taidelähtöinen oppiminen, organisatorinen reflektio, refleksiiviset menetelmät, käytäntölähtöinen innovaatiotoiminta, kulttuurinen käsitys

Pässilä, A. & Oikarinen, T. Forth coming. Research-based theatre as a facilitator for organizational learning. Forthcoming in Meusbürger, Peter & Berthoin-Antal, Ariane (eds.) Knowledge in Organizations – Learning Organizations, Vol. 6 of the series Knowledge and Space, Springer.

Reynolds, M. & Vince, R. (2004): Organizing Reflection: An Introduction (p 1 – 14). In Michael Reynolds and Russ Vince (Eds.) Organizing Reflection. Hampshire, England; Burlington, USA: Ashgate.

Vince, R. (2002): Organizing Reflection (pp 63 – 78). Management Learning. 33:1.

Koskela Virpi, Pässilä Anne ja Oikarinen Tuija
Lappeenrannan teknillinen yliopisto, Lahti School of Innovation
virpi.koskela@lut.fi

ORGANISAATION DIALOGISUUDEN RAKENTAMINEN TEATTERIMENETELMÄN KEINON

Esittelemme käytäntölähtöisen innovaatiotutkimuksen tulkinnallista lähestymistapaa: miten organisaation dialogisuutta kehitetään soveltavan teatterin praktisessa toiminnassa? Kokemuspohjainen ja ryhmän kulttuuriin koodeihin varastoitunut (lymyävä ja kätkeytyvä) tieto on käytäntölähtöisen innovaatiotoiminnan näkökulmasta tarkasteltuna merkityksellistä tietoa. Mutta osataanko sitä hyödyntää organisatorisesti? Sosiokulttuurisissa käytänteissä kätkeytyvä tieto vaatii uudelleen luomista paikallisessa kontekstissa, sitä ei voi siirtää samalla tavoin kuin koodattua informaatiota. Organisaatioon kätkeytyvä tieto rakentuu erilaisista kokemuspohjista ja näkemyksistä. Tutkimuksessamme teemme näkyväksi, minkälaisia elementtejä organisaatioiden vuorovaikutustilanteissa on läsnä, mikä estää ja mikä sujuttaa dialogia. Esimerkiksi kuuntelemisen taito ei läheskään aina ole itsestäänselvyys, jos jännittyneet monologit jumittavat. Kokonaisvaltainen kuunteleminen mahdollistaa dialogisuuden.

Aineistomme on peräisin teatterilähtöisestä oppimisprosessista terveydenhuollon organisaatiossa (2009–2010). Analysoimme tietyn valitsemamme teatterillistavan kohtauksen tekoprosessia. Kohtaus syntyi organisaation työntekijöiden, kehitysvammaisten asiakkaiden, tutkijoiden ja soveltavan teatterin ammattilaisten käsittelemästä kokemuksellisesta materiaalista. Tavoitteena oli moniäänisen dialogisen generatiivisen kuuntelun (generative listening) tilan rakentaminen terveydenhuollon organisaation eri ryhmien välille. Lähtökohtana oli työntekijöiden tunteiden, toimintatapojen, uskomusten ja eri työyksiköiden kulttuuristen koodien näkyväksi tekeminen. Tuloksena esittelemme generatiiviseen kuunteluun perustuvan työskentelytavan, jossa työyhteisöt luovat itse uudenlaista, innovatiivista toimintatapaa ja dialogisuutta.

Avainsanat

dialogi, generatiivinen kuuntelu, käytäntölähtöinen innovaatiotoiminta, soveltava teatteri

Harmaakorpi, V. & Melkas, H. (toim.) (2008): Innovaatiopolitiikkaa järjestelmien välimaastossa. Acta-sarja nro 200. Suomen Kuntaliitto & Lappeenrannan teknillinen yliopisto, Helsinki.

Pässilä, A. & Oikarinen, T. (2008): Theatre-based methods in developing organizational innovativeness. 1st Workshop on Imagining Business, 26–27 June, Oxford, UK.

Pässilä, A., Oikarinen, T., Parjanen, S. & Partanen, M. (2009): Bridging the Patient and the Dental Professionals through Metaphors, Interpretation and Forum Theatre. Paper presented in SCOC 2009: The Bridge, Copenhagen and Malmö, 11–12 July 2009.

Scharmer, O. (2007): Theory U: Leading from the Future as It Emerges. Cambridge, MA: Society for Organizational Learning.

Salminen Juho

Lappeenrannan teknillinen yliopisto, Lahti School of Innovation

juho.salminen@lut.fi

LIVING LAB -TOIMINTATAVAT INNOVAATIOPROSESSIN ERI VAIHEISSA

Viime vuosina Euroopan innovaatiokeskustelussa on kasvattanut suosiota käsite Living Lab. Määritelmänsä mukaan Living Lab on käyttäjälähtöinen avoimen innovaation ekosysteemi. Käsitettä on kuitenkin pidetty jossain määrin epämääräisenä ja hankalasti hahmotettavana. Tämän esityksen tavoitteena onkin selkeyttää Living Labin käsitettä innovaatioprosessien näkökulmasta. Living Labien toimintatapoja verrataan yleiseen kuvaukseen innovaatioprosessista. Näin Living Labien toimintatavat pystytään asettamaan selkeään viitekehykseen, ja erilaisten lähestymistapojen sekamelskaan pyritään luomaan järjestystä.

Living Lab -toiminnassa käytetään useita erilaisia lähestymistapoja. Toimintatavat suuntautuvat innovaatioprosessin eri vaiheisiin ja tukevat näin toisiaan innovaatioiden toteuttamisessa. Esimerkkejä menetelmistä ovat mm. design, sosiaalinen media, ns. kärkekäyttäjien osallistaminen, protopajat ja testialustat.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että Living Lab -konsepti alkaa muotoutua, vaikkei se vielä ole täysin selkeä. Erilaisia lähestymistapoja on paljon. Tämä kuuluu asiaan, sillä parhaita Living Lab -käytäntöjä käyttäjälähtöiseen innovaatioitoimintaan ei vielä ole löydytty. Aika tulee näyttämään, mitkä menetelmät soveltuvat parhaiten innovaatioprosessin eri vaiheisiin Living Lab -kontekstissa.

Asiasanat

Living Lab, innovaatioprosessi, menetelmät

Konsti-Laakso Suvi
Lappeenrannan teknillinen yliopisto, Lahti School of Innovation
suvi.konsti-laakso@lut.fi

LIVING LABIA LAHESSA

Tämän esityksen tavoite on esitellä Lahti Living Lab -toimintaa lähiökehittämisen kontekstissa. Living Lab -toiminta tähtää käyttäjien saamiseen mukaan innovaatioprosesseihin arvontuottajaksi. Käyttäjätiedolla on nähty olevan positiivinen vaikutus innovaatioprosessin menestykseen. Julkisen sektorin innovatiivisuuden kehittämiseen keskittynyt Lahti Living Lab on toiminut vuodesta 2006 ja noussut yhdeksi Suomen tunnetuimmaksi Living Labiksi (Orava 2009). Tämä esitys kertoo usean tapaustutkimuksen kautta mitä tapahtuu Lahti Living Labissa, mikä Lahti Living Lab on ja miten tavalliset kuntalaiset ovat osallistuneet eri organisaatioiden innovaatiotoimintaan.

Asiasanat

innovaatiot, Living Lab, käyttäjälähtöisyys

Orava, Janne (2009): Living Lab -toiminta Suomessa. Aluekeskusohjelma, innovaatio ja osaaminen -verkosto. Vaasa.

TEEMARYHMÄN ABSTRAKTIT

OPETUS JA
KOULUTUS 1
Lapset ja koulu

Hurtig Johanna ja Marjanen Kaarina
Helsingin yliopisto, Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia
johanna.hurtig@helsinki.fi

TEORIAPERUSTEINEN LAPSILÄHTÖISYYS HYVINVOINTITIEDON TUOTANNOSSA

Lasten Ikihyvä -tutkimushankkeessa tarkastellaan 8–12-vuotiaiden lasten hyvinvointia Päijät-Hämeen alueella. Tiedontuottamisen lisäksi pyritään kehittämään lapsilähtöisiä tiedontuotannon menetelmiä, alkaen teoreettisen kehikon rakentamisesta lapsen hyvinvoinnin ymmärtämiseksi ja tutkimukselliseksi lähestymiseksi. Lapsen hyvinvointia halutaan lähestyä ilman ennalta tietämistä, aikuis- ja riskilähtöisyyttä. Avoimuus lasten kokemuksille ja hyvinvointitekijöiden välisille yhteyksille on keskeistä.

Tutkimusta jäsentää kolmen peruselementin kokonaisuus: keho, tietoisuus, tunne. Kehon alueella sijaitsevat esim. ravinto, liike ja ulkoinen olemus. Tietoisuuden alueelle sijoittuvat kognitiiviset ja sosiaaliset valmiudet, tiedot, taidot ja moraalit. Tunnealue puolestaan pitää sisällään emootiot, reagoitavat sekä suhteen itseen ja läheisiin.

Kokemukset muodostavat sen alueen, joka toimii osien välillä ja jonka avulla ja seurauksena alueet liukuvat toistensa sisään. Kokemus ymmärretään toimintaa, tunteita ja kehon aistimuksia ohjaavana, muovaavana ja kaikkiin kolmeen osa-alueeseen vaikuttavana tekijänä. Kokonaisvaltaisilla kokemuksilla on tärkeä asema myös lapsen mielen avaajana erilaisten uusien asioiden ja taitojen omaksumisessa. Tämä halutaan huomioida tiedonkeruussa ja hankkimisen tavoissa: myös taiteen ja estetiikan kokemukset rakentavat hyvinvoinnin kokonaiskuvaa.

Tutkimuksessa kerätään tietoa havainnoimalla lapsia koulun arkisissa tilanteissa sekä kehitetään luovia toimintatutkimuksen sovelluksia, joissa lapset itseään ilmaisemalla tuottavat tietoa arjestaan. Tiedon analysointi perustuu Hannafordista (2004) johdettuun syvätason oppimiskäsitykseen perustuen sensorisiin, kognitiivisiin ja kehollis-kinesteettisiin kokemuksiin.

Asiasanat

lapsi, hyvinvointi, lapsilähtöisyys, tiedontuotanto

Gardner, Howard (1993): Great Britain: Fontana Press.

Hannaford, Carla (2004): Viisaat liikkeet – aivojumpalla apua oppimiseen. Helsinki: Hakapaino.

Harrikari, Timo (2008): Riskillä merkityt – Lapset ja nuoret huolen ja puuttumisen politiikassa. Helsinki: Nuorisotutkimusseura / Nuorisotutkimusverkosto, julkaisuja 86.

Impola Hannele ja Vuorimaa Timo
Haaga-Helia ammattikorkeakoulu
hanneleimpola@hotmail.com

LIIKUNTA-AKTIVAATTORI YHTENÄISKOULUSSA

Liikunnalliset elämäntavat ja asenteet opitaan jo nuorena. Liikunta-asenteiden ja liikunta-aktiivisuuden muodostumiseen vaikuttaa kodin ja vanhempien järjestämien toimien lisäksi voimakkaasti koulu ja siellä toteutettava liikuntakasvatus. Koulun liikuntatunnit eivät kuitenkaan riitä kattamaan kuin pienen osan lasten päivittäisestä liikunnantarpeesta. Tämän hankkeen tavoitteena oli kokeilemalla kehittää suomalaisen peruskouluun sopivaa toimintamallia, jossa välituntien ja muuna koulutuntien ulkopuolisena aikana tapahtuvan liikunnanohjauksen myötä liikutaan runsaasti ja mielekkäästi.

Hankkeen kokonaissuunnittelusta ja toteuttamisesta vastasi ohjausryhmä, joka kostui pilottikouluksi valitun Niemelän yhtenäiskoulun (Heinola) edustajista ja Haaga-Helia ammattikorkeakoulun Vierumäen yksikön edustajista. Toiminnan yksityiskohtien suunnitteluun ja käytännön toteuttamiseen Niemelän yhtenäiskoulussa palkattiin Haaga-Helia ammattikorkeakoulun TKI-rahoituksella liikunta-aktivaattori ajalle 1.9.2009 – 31.5.2010.

Liikunta-aktivaattorin toteuttamia toimia olivat mm. välituntiliikunnan järjestäminen, liikuntakerhot, tapahtumapäivien ja -viikkojen järjestäminen, välkäratoiminnan aloittaminen, koulutilojen liikunnallinen hyödyntäminen sekä yleisesti liikunnallisten ja terveellisten elämäntapojen edistäminen koulussa. Toiminnan vaikuttavuutta arvioitiin oppilaiden liikuntamääriä seuraamalla, oppilailta tehyin kyselyin, opettajilta tehyin kyselyin sekä aktivaattorin itsensä tekemin havainnoin.

Liikunta-aktivaattorin omat kokemukset hankkeesta olivat hyvin positiivisia. Lapset tuntuivat innostuvan aktivaattorin järjestämistä toiminnoista sekä kiinnostuivat yleisesti liikunnallisesta toiminnasta. Oppilaat tuntuivat pitävän koulutuntien ulkopuolista liikuntaa mielekkäänä. Opettajien palaute oli positiivista ja heidän mielestään aktivaattorin toteuttamat toimet olivat olleet oppilaita innostavia ja tarkoituksenmukaisia. Opettajien mielestä vastaavanlainen malli tulisi saada juurrutettua suomalaisiin peruskouluihin. Toiminnan vaikuttavuudesta on valmistumassa kaksi liikunta-alan AMK opinnäytetyötä (Haaga-Helia ammattikorkeakoulu, Vierumäen yksikkö) ja yksi sosiaalialan AMK opinnäytetyö (Lahden ammattikorkeakoulu, sosiaaliala).

Asiasanat

liikunta kouluympäristössä, liikunta-aktivaattori, koululiikunnan kehittäminen

Hautaniemi Ari, Villanen Marjut ja Saari Heidi
 Lahden ammattikorkeakoulu, TASSU-hanke, Oppilaanohjauksen kehittämistoiminta
 ari.hautaniemi@lamk.fi

NAISET SIIVOAVAT, MIEHET JOHTAVAT – TYÖELÄMÄN SUKUPUOLIROOLEJA KOSKEVAT MIELIKUVAT PERUSKOULUSSA

Suomalainen työelämä on vahvasti jakautunut sukupuolen mukaan. Eri alojen koulutukseen hakeutumisessa näkyy, mitä pidetään miesten ja naisten töinä. Osasyynä voidaan pitää jo pienestä pitäen opittuja käsityksiä siitä, mitkä ovat miesten ja naisten ominaisuudet ja tehtävät yhteiskunnassa. Tässä tutkimuksessa selvitetään yläkoululaisten asenteita sukupuolirooleihin. Tulosten perusteella pohditaan, ovatko sukupuoleen liittyvät asenteet muuttumassa vai edelleen traditionaalisia. Lisäksi pohditaan sitä, missä määrin eri luokilla olevien asenteet eroavat toisistaan sekä toisaalta sitä, onko sukupuolten välillä eroavuuksia. Poikkileikkausaineiston rajoitteet huomioiden pohditaan myös sitä, miten miesten ja naisten rooleihin liittyvät asenteet muuttuvat iän kasvaessa ja luokka-asteen vaihtuessa.

Aineistona käytetään Lahden ammattikorkeakoulun TASSU-hankkeen ja Päijät-Hämeen opinto-ohjauksen kehittämistoiminnan yhteistyönä toteuttaman yläkoululaisten asennekyselyn tuloksia. Sähköisessä kyselyssä kysyttiin, mitä mieltä vastaajat ovat eri asioiden soveltuvuudesta miehille ja naisille. Aineistona on 289 päijätähämäläisen 7.–10.-luokkalaisten vastaukset. Vastaajista 129 on poikia ja 160 tyttöjä.

Ristiintaulukoinnin avulla voidaan havaita, että asenteet eri tehtävien, asioiden ja ammattien soveltuvuudesta miehille tai naisille muuttuvat etenkin tyttöjen vastauksissa ”tasa-arvoisemmiksi”, kun luokka-aste muuttuu 7. luokasta 9. luokkaan. Poikien kohdalla tapahtuu toki sama ilmiö, muttei yhtä voimakkaasti. Joissain asioissa, kuten esimerkiksi kotitöissä asenteet ovat yhtä traditionaalisia niin 7.- kuin 9.-luokkalaisten kohdalla. Kokonaisuutena tyttöjen sukupuoliasenteet ovat tasa-arvoisempia kuin poikien, mutta myös tytöillä on vielä 9. luokallakin varsin perinteisiä ajatuksia, esimerkiksi miesten paremmasta soveltuvuudesta papeiksi ja naisten soveltuvuudesta siivoojiksi. Eronteko tyttöjen ja poikien töihin ja tehtäviin istuu edelleen tiukassa.

Asiasanat

sukupuoliroolit, naisten ja miesten työt, yläkoulu, lapset ja nuoret

Mälkki Kati
Sport Institute of Finland
katimalkki.ltl@gmail.com

COMPREHENSIVE FIGURE SKATING COACHING WITH 6 TO 8 YEAR OLD CHILDREN

The purpose of this thesis was to research how children 6 to 8 year olds can be coached in a comprehensive way in figure skating. Nowadays children in general are in a poor physical condition and are not participating in a great variety of physical activity, in particular during their freetime. There are many children active in an organized sport club, in this case figure skating, so in my opinion they have the responsibility to offer the children enough stimuli to gain versatile motoric skills, although not with the expense of sport specific training. The question is how versatile practices can we offer inside one sport?

The theory part of the thesis concentrates in general in children's exercise, main organ systems of human body and their development in childhood, motoric skills and their sensitive periods. The main target group in the thesis is 6 to 8 year old children, who practice figure skating so therefore the theory part has been investigated mainly from this group's point of view.

The empirical part of the thesis was carried out by sending a questionnaire to figure skating organizations, which are under the Finnish Figure Skating Association. The reason why I wanted to execute this questionnaire was to investigate the current situation in our country in relation to the topic of this work. What is the real situation today in the figure skating clubs and how do they develop their athletes in a versatile way starting from the early childhood? Or is it neglected, and focused only on the sport-specific skills? The reason why I wanted to do this questionnaire was also to give solid fact of the situation, rather than just making general assumptions. All in all, the empirical part is a supporting element for this thesis.

Based on the theory part and the results from the empirical part, I have assembled a package of practices of ways to practice different physical features in a versatile way that can be executed in practices in figure skating clubs nationwide. This material will be sent to all respondents and also forwarded to Finnish Figure Skating Association for more research.

I have made some more suggestions and recommendations based on this research at the end of my thesis.

Mälkki, Kati (2010): Opinnäytetyö. Suomen Urheiluopisto, Vierumäki.

TEEMARYHMÄN ABSTRAKTIT

OPETUS JA KOULUTUS 2

Aikuiskoulutus ja työelämä

Pietilä Anne
Suomen Urheiluopisto
anne.pietila@vierumaki.fi

TYÖELÄMÄN PALVELU JA KEHITTÄMINEN TUTKINNON SUORITTAMISEN AVULLA – KAIKKI VOITTAU -MALLIN VAIKUTTAVUUS

Tutkimuksen tavoitteena oli saada tietoa Suomen Urheiluopiston aikuiskoulutuksessa Kaikki voittaa -mallin mukaan toteutetun tutkinnon vaikuttavuudesta työelämään. Kaikki voittaa -malli on työelämälähtöinen, henkilökohtaistettu tutkinnon suorittamisen yhteistyömalli, joka sisältää myös tutkinnon toteutuksessa tarvittavat työvälineet. Tämän mallin mukaan toimien tutkimukset toteutetaan lain ja Opetusministeriön Suomen Urheiluopistolle myöntämän pysyvän työelämän kehittämis- ja palvelutehtävän edellyttämällä tavalla. Toisena tavoitteena oli laatia Suomen Urheiluopiston aikuiskoulutuksen käyttöön palautelomakkeet, jotka palvelevat tutkinnon ja valmistavan koulutuksen järjestämisen kehittämistä ja osoittavat tutkinnon suorittamisen vaikuttavuuden työelämän käytäntöihin.

Tutkimus suoritettiin kyselytutkimuksena vuoden 2009 aikana ja kohderyhmänä oli 16 jääkiekon SM -liigaseurojen junioriorganisaatioissa toimivaa valmennuspäällikköä ja heidän työnantajiansa edustajat. Valmennuspäälliköt osallistuivat vuoden 2008 aikana Valmennuspäällikkökoulutukseen Suomen Urheiluopistolla ja suorittivat samalla Liikunnan ammattitutkinnon seuratoiminnan osaamisalan.

Näyttöjen suorittamisella oli positiivinen vaikutus tutkinnon suorittajan osaamisen lisääntymiseen kaikkiin tutkinnonosiin liittyvissä työtehtävissä. Neljän tutkinnonosan suorituksesta on ollut selkeästi hyötyä urheiluseuran toiminnan kehittämisessä. Samoin ammatillisen kehittymisen prosessin kautta, näyttötehtävät suorittaen, toimintaan on jäänyt erittäin paljon pysyviä hyviä käytäntöjä. Näyttötehtävien suorittamisella arvioitiin myös olleen vaikutuksia urheiluseuran toiminnan laadun kehittämiseen.

Kaikki voittaa -mallin mukaan toimittaessa näyttötehtävät toimivat hyvin oppimisen, oman työn ja työyhteisön toiminnan kehittämisen sekä tutkinnon suorittamisen välineenä. Työelämäyhteistyön muotoja tulee vielä kehittää ja työelämäyhteistyötä tiivistää, jotta varmistetaan työpaikan tuki tutkinnon suorittajalle. Tässä tutkimuksessa käytettyjä palautelomakkeita voidaan soveltaen käyttää kaikessa työelämälähtöisessä henkilökohtaistetussa näyttötutkintotoiminnassa.

Asiasanat

vaikuttavuus, työelämälähtöinen, henkilökohtaistettu, työssäoppiminen, näyttötutkinto

Pietilä, A. (2010): Työelämän kehittäminen ja palvelu tutkinnon suorittamisen avulla – Kaikki voittaa -mallin vaikuttavuus. Opinnäytetyö. Liikunnan ylempi ammattikorkeakoulututkinto. Haaga-Helia ammattikorkeakoulu.

Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta 21.8.1998/631

Lietzén Leena
Tampereen yliopisto
leena.lietzen@uta.fi

VARSITIELLE VAI URAPOLULLE – 1980-LUVULLA OPISKELLEIDEN METSÄTALOUSINSINÖÖRIEN AMMATTIIN SOSIAALISTUMINEN JA AMMATTI-IDENTITEETIN KEHITTYMINEN

Tutkimuksen tarkoituksena on kertoa, miten 1980-luvun koulutuspolitiikan tavoitteet tasa-arvosta, jatkuvasta koulutuksesta ja valinnanmahdollisuuksien lisääntymisestä ovat toteutuneet yksittäisten metsätalOUSINSINÖÖRIEN elämässä. Asiaa tarkastellaan vertaamalla keskiasteen koulunuudistukseen liittyvien komiteamietintöjen tekstejä ja niissä ilmaistuja tavoitteita metsäopistoissa opiskelleiden omiin kokemuksiin. Keskiasteen koulunuudistuksessa muuttuivat sekä oppisisällöt että opiskelija-aines, ja samalla metsäopistoissa tärkeänä valintakriteerinä ollut metsäalan työkokemus menetti merkitystään. Miesten opinahjoina tunnetut metsäoppilaitokset avautuivat naisopiskelijoille ja kaupunkilaisnuorille. Tutkimus on laadullinen ja sen pääaineisto koostuu 31:stä metsäalan opistotasaisen tutkinnon suorittaneen elämäkerrasta. Ne on kerätty haastatteluina Metsäammatit metsätalouden murroksessa -metsäperinteen tallennushankkeessa vuosina 1999–2002. Tuolloin haastateltavat ovat olleet laskennallisen työuransa puolivälissä.

Aineistoa tutkitaan sekä narratiivisen että narratiivien analyysin keinoin, jolloin elämäkertoja on voitu tarkastella kokonaisina tarinoina ja niiden sisällä olevina yksittäisinä mikrotarinoina. Juonen ja kerronnallisten elementtien hahmottamisen lisäksi on etsitty kulttuurisia mallitarinoita, joihin sisältyy jonkinlainen opetus tai jotka auttavat metsäammattilaisia tulkitsemaan oman alansa rakenteita, toimintatapoja, arvoja ja uskomuksia. Ammatinvalinnassa itsenäistä ulkoyötä tavoitelleet metsätoimihenkilöt ovat huomanneet päätyneensä tiimityöhön toimistoihin. Ns. metsämieshenkeä ja siihen liittyvää ammattiin sosiaalistumista pidetään enemmän muistona menneisyydestä kuin osana kiireistä nykypäivää. Tasa-arvopuhe toimii yleisellä tasolla, mutta ammattialan sisällä on edelleenkin nähtävissä miesten työt ja naisten työt.

Asiasanat

ammattiin sosiaalistuminen, ammatti-identiteetti, narratiivinen analyysi

Hyvärinen M. (1998): Lukemisen neljä käännettä. teoksessa Hyvärinen M, Peltonen E & Vilkkö A (toim.) Liikkuvat erot. Sukupuoli elämäkertatutkimuksessa. Vastapaino, Tampere-Paino Oy, Tampere. p 311–336.

Hänninen V. (1999): Sisäinen tarina, elämä ja muutos. Acta Universitas Tampereensis 696, Vammalan kirjapaino Oy, Vammala.

Paalamo Heli
Aalto-yliopiston teknillisen korkeakoulun Lahden keskus
heli.paalamo@tkk.fi

AALTO-ICE – TAVOITTEENA TÄYDENNYSKOULUTUKSEN UUSI TOIMINTAMALLI

Aalto-yliopiston täydennyskoulutusorganisaatio muodostetaan vuonna 2010. Tämä edellyttää yhteisten toimintatapojen omaksumista. AALTO-ICE – Integrating Continuing Education -projekti on esimerkki eri koulutusyksiköiden organisatorisesta ja sisällöllisestä integroitumisesta kestäväen kehityksen näkökulmasta.

AALTO-ICE -projektissa täydennyskoulutuksen tuottajat ovat kehittäneet toimintamallia, jossa tekniikkaa, muotoilua ja liiketoimintaosaamista yhdistämällä suunnitellaan ympäristöalan ja kestäväen kehityksen koulutustarjontaa. Lisäksi luodaan käytäntöjä, joilla kestäväen kehityksen näkökulmia integroidaan olemassa olevaan koulutukseen. Myös ammattikorkeakoulusektori osallistuu suunnittelutyöhön. Hankkeen aikana syntyneet tai havaitut hyvät käytänteet tulevat Aalto-täydennyskoulutusorganisaation käyttöön.

Täydennyskoulutusyksiköiden yhdistymisen helpottamiseksi koottiin ongelmamatriisi, jossa tunnistettiin eritasoisia toimintamallin kehittämisen ja monialaisen koulutuksen haasteita käytännöllisellä ja asenteellisella tasolla. Taustaksi koottiin kokemuksia aikaisemmista hyvistä käytännöistä ja ennakoitiin mahdollisia yhteistyön kipupisteitä.

Ajankohtaisten ympäristöalan koulutustarpeiden selvittämiseksi haastateltiin yritysedustajia ja elinkeinoelämän asiantuntijoita. Koulutustarpeita peilattiin koulutuksen tuottajien vahvuusalueisiin ja suunniteltiin toteuttamiskelpoisia koulutusmoduuleja.

Esityksessä luodaan katsaus tunnistettuihin integraation haasteisiin ja käydään läpi projektiryhmän omaa oppimisprosessia kestäväen kehityksen teemaan orientoitumisessa. Lisäksi tarkastellaan ympäristöalan koulutuksen suunnitteluprosessia ja pohditaan kestäväen kehityksen merkitystä täydennyskoulutustarjonnassa.

Avainsanat

AALTO-ICE, Aalto-yliopisto, täydennyskoulutus, ympäristöala, kestävä kehitys, koulutustarjonta

Fogelholm Carl-Johan, Kainiemi Laura and Kiiski Petrus
Aalto University School of Science and Technology, Department of Energy Technology
carl-johan.fogelholm@tkk.fi

INCREASING CO-OPERATION BETWEEN TEACHERS: DEVELOPING A TEACHING PLATFORM FOR ENERGY TECHNOLOGY AND ENVIRONMENTAL PROTECTION

At the beginning of 2010 Helsinki University of Technology was merged with the School of Business and Economics and the University of Art and Design to form the new Aalto University. In preparation to Aalto a new visual outlook was created, which resulted in a need to update the majority of our teaching material. In the new Aalto an emphasis is placed on co-operation across disciplines. The fact that courses related to the fields of energy issues and environmental protection are taught in several departments within the university as well as in several other Finnish universities, there was a clear need to create new means for developing teaching material and sharing ideas between teachers, in order to increase the quality and comparability of teaching in the field.

In order to meet this need, a teaching platform was designed for downloading, developing and sharing material used in teaching. A demo of the platform has been constructed to demonstrate the subjects included in the application and the functioning of the technological design. Material included in the platform was divided by subject matter and by the level of the course (introductory, intermediate and advanced) for which the material has been created. Teachers have expressed cautious interest in participating in the platform and providing their teaching material. Development over the platform continues towards an interactive online version.

Project “Advisory Professorship Activities in Päijät-Häme Region in 2008–2013” (FI: TKK:n kummiprofessuuritoiminta Päijät-Hämeessä 2008–2013) is supported by Grant-in-Aid from ERDF and City of Lahti (A30625, Regional Council of Päijät-Häme).

TEEMARYHMÄN ABSTRAKTIT

VIESTINNÄN UUDET HAASTEET

Pekkola Pasi¹ ja Pedak Maarit²

¹Helsingin yliopisto, Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia

²Helsingin yliopisto, Viestinnän tutkimuskeskus CRC

pasi.pekkola@helsinki.fi

OSALLISTAVA SISÄINEN VIESTINTÄ (OSVI) TUKEMASSA TYÖYHTEISÖN HYVINVOINTIA

Osallistava sisäinen viestintä (osvi) on tutkimus- ja kehittämishanke, jonka tavoitteena on löytää tutkimuspohjaisia sisäisen viestinnän ratkaisuja tukemaan organisaatioita haasteellisissa muutostilanteissa. Erityisenä huomion kohteena hankkeessa on ollut osallistavan sisäisen viestinnän ja työyhteisön hyvinvoinnin välisen yhteyden tutkiminen. Tutkimushankkeen kohderyhmänä on ollut Lahden kaupungin organisaatio. Hanke on toteutettu yhteistyössä Helsingin yliopiston Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenian sekä Viestinnän tutkimuskeskuksen (CRC) kanssa.

Syksyllä 2009 käynnistynyt tutkimusprojekti keräsi tutkimusaineistoa sekä laadullisin että määrällisin menetelmin. Lahden kaupungin organisaation työntekijät vastasivat sähköiseen survey-kyselyyn ja lisäksi organisaatiossa järjestettiin eri tasoilla fokusryhmäkeskusteluja. Tutkimus on parhaillaan edennyt aineiston analyysivaiheeseen ja projektista on nyt esiteltävissä ensimmäisiä tutkimustuloksia.

Laadullinen tutkimus avaa laajalti näkemyksiä kuntaorganisaation viestinnän erityisyyteen. Kunnan moniportainen hallinto edellyttää viestinnältä järjestelmällisyyttä ja vakiintuneita käytäntöjä. Yhdessä ne tarjoavat peruspohjan luottamukselle ja mahdollistavat osallistavan viestinnän käytäntöjen kehittymisen. Kuntaorganisaation monimuotoisuus tarjoaa kuitenkin haasteita yhteisten käytäntöjen löytämiselle.

Määrällinen tutkimus löysi neljä viestinnällistä ulottuvuutta, joilla on erityisesti merkitystä työhyvinvoinnin näkökulmasta. Nämä ulottuvuudet olivat: osallistuminen, yhteisöllisyys, kannustaminen ja luottamus. Tutkimus selvitti myös erilaisia osallistavan viestinnän käytäntöjä, joilla voidaan tukea työyhteisön hyvinvointia.

Asiasanat

osallistava sisäinen viestintä, työhyvinvointi, muutos

Pässilä Anne¹, Aula Pekka² ja Mellanen Laura¹

¹Lappeenrannan teknillinen yliopisto, Lahti School of Innovation

²Helsingin yliopisto, Sosiaalitieteiden laitos

anne.passila@lut.fi

KÄYTÄNTÖLÄHTÖINEN INNOVAATIO JA VIESTINTÄ: TIETÄMISEN VISUALISOINTI JA TEATTERILLISTAMINEN

Käytäntölähtöisen innovaatiojärjestelmän sosiokulttuurinen infrastruktuuri koostuu erilaisista sosiaalisista suhteista ja siteistä. Viestintä on osa infrastruktuuria ja jokapäiväistä tiedon jakamista käytäntölähtöisessä innovaatioissa. Tavoitteenamme on tunnistaa innovaatiota rikastuttavat kommunikatiiviset elementit. Mitä tiedon luomisen prosessissa tapahtuu kun sitä stimuloidaan eri taidemuodoilla? Miten eri tietämisen lajit kietoutuvat toisiinsa merkityksen syntymisen prosessissa?

Tutkimuskysymyksen kimppuun käymme kuvallisen, tarinallisen ja teatterillistavan muotokie- len avulla, tavoitellen tiheää kuvausta erilaisista tietämisen ja taitamisen lajeista organisaation tapahtumissa. Tarkastelemme tiedon rakentumista ”visuaalinen viestintä ” ja ”performatiivinen viestintä” käsitteiden avulla yhdistäen tiedon luomisen prosessimalliin Richard Schechnerin aja- tuksia esittämisestä kulttuurisena toimintana.

Esittelemme kahden organisaation tiedon ja taidon konstruoimisprosessia, joissa muutospyrki- myksenä oli yrityksen sisäisten ja ulkoapäin tulevien tieto- ja taitovirtojen kohtaaminen innovaa- tioita edistäviksi. Konkreettisesti se tarkoitti eri osastojen, eri työtehtäviä hoitavien työntekijöi- den sekä organisaation ja heidän asiakkaidensa viestinnän syventämistä; keskinäisen toiminnan lisäämistä, hiljaisen tiedon esille saattamista sekä yrityksen ulkopuolisen uuden tiedon hyödyn- tämistä eritavoin kuin aiemmin. Konstruoimisprosessissa oleellisena elementtinä oli tulevaisuu- teen orientoituva ajattelu; miten asiat voisivat olla. Tutkimusprosessin aikana yhdistelimme eri- laisia laadullisia metodeja ja toimintatutkimuksellisia käytänteitä.

Lopputuloksen esittelemme tutkimuksen aikana syntyneen performatiivisen tietämisen luomi- sen prosessin, jossa erilaiset tiedon lajit kietoutuvat käytänteisiin ja työntekijöiden viestintään mahdollistaen uuden ymmärryksen.

Asiasanat

viestintä, käytäntölähtöinen innovaatiotoiminta, visuaalinen ja performatiivinen viestintä, per- formatiivinen tietämisen luomisen prosessi

Harmaakorpi, V. & Melkas, H. (2005): Knowledge Management in Regional Innovation Net- works: The Case of Lahti, Finland. *European Planning Studies*, 13(5), 641–659.

Nonaka, I., Toyama, R. and Byosière, P. (2001): A Theory of Organizational Knowledge Cre- ation: Understanding the Dynamic Process of Creating Knowledge, p. 491–517 in M. Dier- kes, A. Berthoin Antal, J. Child and I. Nonaka (eds.) *Handbook of Organizational Learning & Knowledge*. Oxford: Oxford University Press.

Schechner, R. (2002): *Performance Studies. An Introduction*. Second edition. New York and London: Routledge.

Laaksonen Salla-Maaria ja Neiglick Susanna
Helsingin yliopisto, Viestinnän tutkimuskeskus CRC
salla.laaksonen@helsinki.fi

DIGITAALINEN MAINE: ORGANISAATIOMAINEN JA EMOOTIOT DIGITAALISESSA JULKISUUDESSA

DiRe-hankkeessa tutkimme organisaatiomaineen muodostumista digitaalisissa ympäristöissä. Pohjaamme organisaatioviestinnän, verkkoviestinnän, kielitieteiden ja kokeellisen psykologian tutkimuserinteisiin. Tavoitteenamme on rakentaa systemaattinen malli, jonka avulla digitaalisen julkisuuden sisältöjä voidaan analysoida. Käytämme myös psykofysiologisia mittaamenetelmiä (EEG, AMG, EDA) tutkiaksemme emotionin ja motivaatioprosessien kytköstä digitaaliseen maineeseen.

Digitaalinen julkisuus ja maine ovat nousseet keskeisiksi käsitteiksi modernissa, verkottuneessa yhteiskunnassa. Maine on laadullinen käsite, jolla kuvataan organisaation sidosryhmäsuhteita. Maine määrittynyt yleisöjen organisaatiosta tekemien kuvauksien ja arvotusten summaksi, ja mainetarina kertoo, mitä organisaatiosta puhutaan. Maine ei siis ole organisaation omaisuutta, vaan sen ominaisuus – yleisöistä tai sidosryhmistä käsin rakentuva kuvaus organisaatiosta. Se on dynaaminen uskomuksien, arvotusten ja odotusten kokoelma, jota rakennetaan kommunikatiivisessa toiminnassa eri sidosryhmien kesken.

Digitaalisessa julkisuudessa internetin käyttäjät kohtaavat ja kytkeytyvät organisaatioon erilaisin kommunikatiivisen toiminnan keinoin. Tämä prosessi merkityksellistää organisaatiota. Monet näistä kohtaamisista tapahtuvat epämuodollisilla vuorovaikutusareenoilla, esimerkiksi sosiaalisen median palveluissa. Näkemyksemme mukaan organisaation mainetta digitaalisessa julkisuudessa voidaan parhaiten tutkia lähestymällä sitä juuri näiden sidosryhmien tulkintojen kautta: tutkimalla sidosryhmien tuottamia tarinoita, anekdootteja ja diskursseja digitaalisessa ympäristössä, ja toisaalta sidosryhmien emootioita ja kokemuksien laatua näiden tarinoiden äärellä.

Linkitämmekin tulkinnallisen näkökulmamme vahvasti emootioihin, joiden roolia esimerkiksi mielipiteen muodostumisessa ja yksilön päätöksenteossa on tutkittu viime aikoina mittavasti. Yhtenä osatekijänä organisaation mainetta mittaavissa työkaluissa on käytetty organisaation vetovoimaa, tarkemmin sen emotionaalista vetovoimaa. Etsimme yhteyttä maineen ja emootiokokemuksen välille käyttämällä psykofysiologisia mittaamenetelmiä. Koeasetelmissamme testihenkilöt arvioivat suomalaisten pörssiyrityksien mainetta digitaalisen julkisuuden kokemusympäristöä mallintavassa koetilanteessa.

Hankkeessa tutkimme digitaalista mainetta kolmesta näkökulmasta:

- maineen ja yksilön tunnereaktioiden välinen yhteys (psykofysiologiset menetelmät, alustavat tulokset käytettävissä loppuvuodesta 2010)
- maineen ontologia (kielitieteelliset menetelmät)
- digitaalisen julkisuuden dynamiikka (tapaustutkimukset, social network analysis)

Hankkeen blogi <http://reputationproject.wordpress.com>

Asiasanat

maine, reputation, digital publicity, internet

Tikka Ilona and Wevelsiep Matthias
University of Helsinki, Palmenia Centre for Continuing Education
ilona.tikka@helsinki.fi

IMMIGRANT INCLUSION BY EPARTICIPATION

Being part of a community and being able to actively participate in the society you live in is a basic human need. Finding relevant and suitable ways to participate though isn't easy – especially if you are an immigrant. While social networks are getting more and more popular, using those technologies and people in those networks to support immigrant inclusion has only started. The “Immigrant Inclusion by eParticipation” (IIEP) project wants to change this: Implemented in three countries (Finland, Sweden, Estonia) it aims at finding novel means in improving the social, political and cultural inclusion of immigrants in the Baltic region through the application of digital technologies.

Specifically

- 1) Developing ICT applications and integrating existing ones that would both facilitate inter-community cohesion (community-building), bridge the practices and tools of immigrant communities and authorities, and thereby promote more effective social, political and cultural participation (e-Inclusion).
- 2) Create novel forms for cross-border dialogue and cooperation between both the immigrant communities on one hand, and local and regional authorities on the other hand.
- 3) Establish generalizable design patterns for best practices to be applied both by the communities and authorities, i.e. in the form of design manuals.

The project has used an inventory of best practices, participatory action research and participatory design. Initial results can be presented during Lahti Science Day, for example the draft inventory of the best practices/obstacles and technologies of online communities in support of citizen participation and e-democracy in all three partner countries. As the project is implemented also in Lahti, local specific results will be highlighted.

Taking the recent political and public debate about immigrants in Finland, as well as the fuzzy reflection on social media for political engagement, the project can contribute relevant points to the ongoing debate, considering point of view of immigrants, authorities and general public.

Keywords

immigrant, inclusion, social media, e-participation

TEEMARYHMÄN ABSTRAKTIT

YMPÄRISTÖ 1

Kaupunki ja luonto

Vauramo Saara
Helsingin yliopisto, Ympäristötieteiden laitos
saara.vauramo@helsinki.fi

VIHREÄ KAUPUNKISUUNNITTELU – NÄKÖKULMIA EKOSYSTEEMIPALVELUIHIN

YK:n maailmanlaajuisten väestöennusteiden mukaan kaupungeissa asuvien ihmisten määrä on juuri ylittänyt maaseudulla asuvien määrän. Globaalin kaupungistumisen voidaan perustellusti todeta muokkaavan luonnon monimuotoisuutta, maisemaa ja elinympäristömme kantokykyä, vaikka kaupungit vievät maapallon maapinta-alasta yhä alle prosentin. Viime vuosina tutkijayhteisö on alkanut enenevässä määrin keskustella ekosysteemipalveluista. Akateemisesta ja perin ihmiskeskeisestä lähestymistavasta huolimatta ekosysteemipalvelu avaa käsitteenä olennaisen näkökulman kaupunkiympäristöjen tarkasteluun: on tärkeää huomata luonnon merkitys ihmisten hyvinvoinnille myös rakennetussa ympäristössä.

Väitöskirjatutkimuksessani olen selvittänyt erilaisten kasvityyppien vaikutusta ravinteiden, erityisesti typen, kulkeutumiseen maaperässä. Neljän eri kasvilajin (metsäkuusi, kanerva, karvamesiheinä sekä keltamaite) vaikutusta maaperän biologiaan sekä ravinteiden käyttäytymiseen maassa tutkittiin kahdella koealueella Lahdessa. Molemmilla koealueilla kasveilla oli nopea vaikutus maaperän biologiaan sekä ravinteiden kulkeutumiseen maassa. Typpirajoitteisten kasvien (kuusi, kanerva, karvamesiheinä) havaittiin sitovan tehokkaimmin ravinteita maaperään. Verrattuna paljaaseen maahan, kasvipeite vaikutti tutkimuksessani myönteisesti ravinteiden sitoutumiseen. Lannoittamisen rajoittaminen tiiviissä kaupunkiympäristössä yhdessä tyyppiä tehokkaasti käyttävien kasvien kanssa näyttäisi siis vähentävän maaperästä pinta- ja pohjavesiin valuvaa ravinnekuormaa.

Tulevaisuudessa esim. kaupunkialueilla syntyviä hulevesiä voitaisiin paikallisesti ohjata niiden puhdistamista varten suunniteltuihin vihreisiin imeytyspainanteisiin. Edelleen tulee tarkemmin selvittää viheralueiden merkitys kaupunkien ilmanlaatuun ja haitallisten aineiden kulkeutumiseen maassa. Ekosysteemipalveluiden tarjoamisen näkökulmasta on hyvin perusteltua esittää vihreän pinta-alan (esim. viherkatot, -seinät, -painanteet) lisäämistä tehokkaasti rakennetussa kaupunkiympäristössä. Pohjosiin kaupunkeihin tulee etsiä paikallisiin olosuhteisiin parhaiten soveltuvia käytännön ratkaisuja.

Asiasanat

ekosysteemipalvelu, kaupunkiluonto, maaperä, ravinteiden kierto

Vauramo, S. & Setälä, H. (2010): Urban belowground food-web responses to plant community manipulation – impacts on nutrient dynamics. *Landscape & Urban Planning* 97, 1–10.

Vauramo, S. & Setälä, H. (2010): Decomposition of labile and recalcitrant litter types under different plant communities in urban soils. *Urban Ecosystems*, in press.

Kotze D. Johan
University of Helsinki, Department of Environmental Sciences
johan.kotze@helsinki.fi

MANAGEMENT RECOMMENDATIONS FOR URBAN FORESTS

Urban forests are characterised by sharp edges, networks of maintained and spontaneous paths on the forest floor, managed undergrowth and a lack of habitat features found in natural and old-growth forests, such as dead and decaying wood. Research on the understorey vegetation and the soil microbial community in the greater Helsinki area have shown that the negative effects of the edge penetrate up to 50 m into urban forests while the effects of paths reach up to 10 m, and possibly further, into the seemingly untrampled vegetation.

Carabid beetles do not respond to edges and trampling, possibly due to a lack of forest specialist species in Helsinki. The negative effects of the edge can be alleviated by allowing urban forest edges to grow thick, while the effects of the paths can be minimised by guiding recreational use to the maintained path network in heavily used areas, possibly through the introduction of dead and decaying wood.

I propose a considerable rethinking of management. For example, if the aim of management is to improve the ecological health of urban forests and at the same time provide an environment that promotes human health and well-being, the following conflicts need to be addressed: 1) the positive relationship between human health and the proportion of greenspace in the vicinity of residence vs. compact city planning, where 'infilling' (i.e. building in greenspace between buildings) is preferred, and 2) biological diversity is considered a positive value in urban areas vs. public preferences for the removal of dead and decaying wood and undergrowth in urban forests. I briefly discuss the concept of an Ecological Aesthetic, which entails the notion of keeping the public happy by 'moving' their scenic preference towards ecological ideals.

Keywords

edge effects, trampling, vegetation, carabid beetles, ecological aesthetic, public preference, human health

Hovi Antti

Helsingin yliopisto, Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia

antti.hovi@helsinki.fi

LAHDEN KASVISTO ANTTILANMÄELTÄ VENETSIAAN

Kaupunkiluonnolla ja etenkin kasvillisuudella on suuri merkitys asumisviihtyvyyteen. Tieto kasvilajiston alueittaisesta koostumuksesta auttaa kaupunkisuunnittelussa.

Biologi Antti Hovi ja biologian opiskelija Marko Riikonen kartoittivat Lahden kaupungin kasviston vuosina 2007–2008. Marko Riikonen inventoi Etelä-Lahdessa 79 neliökilometriruutua ja Antti Hovi Pohjois-Lahdessa 97 neliökilometriruutua, yhteensä 176 neliökilometriruutua. Kartoituksen rahoittivat Lahden seudun ympäristöpalvelut ja osin EU-hankkeena Hämeen ympäristökeskus.

Kartoituksessa putkilokasvilajeja löytyi 765. Viljelykarkulaisia näistä on 111 eli 15 %. Lahden vanhoilla omakotialueilla voi olla monipuolista kasvillisuutta, mutta usein nurmikot tekevät lajirikkaudesta ”vihreää autiomaata”. Vanhoilla hylätyillä tonteilla ja teollisuusalueiden sekä ratojen joutomailla on usein harvinaisia lajeja suurinakin kasvustoina.

Lajiston monipuolisuuden ja harvinaisuuden kannalta Lahden parhaita alueita ovat Salpausselän paisterinteet erityisesti Lotilanharjun ja Pekanmäen mutta myös Männistörinteen kohdalla. Arvokasta lehtokasvillisuutta löytyy Jalkarannasta, Rautakankareelta, Korpikankareelta, Pesäkalliolta, Mukkulasta ja Niemestä. Vanhoja perinnebiotooppeja ketokasveineen on säilynyt Koiskalassa ja Ämmälässä. Monipuolista lajistoa vanhoilla omakotialueilla on etenkin Anttilanmäellä, Kullankukkulalla, Asemantaustassa ja Taka-Lotilassa. Teollisuusalueiden joutomaiden parasta lajistoa on Sopenkorvessa sekä Niemessä. Ala-Okeroisten maankaatopaikka on hyvin monipuolinen lajistoltaan.

Harvinaiset jänönapilat ja ukontulikukat elävöittävät valtateiden varsia ja vanhoja tehtaiden ratapihoja esimerkiksi Pekanmäellä ja Niemessä. Lahdessa hyvin harvinaista heinäratamaa on runsaasti Sopenkorven vanhojen ratojen alueilla.

Monet uustulokkaat viihtyvät Lahdessa hyvin. Aggressiivisiä leviäjiä, isokiertoa, jättipalsamia, jättiputkia, maahumalaa ja suikeroalpia, on Lahdessa yhtä yleisesti kuin pääkaupunkiseudulla.

Arvokkaimmat teiden varsien ja ratapihojen ruderaattikasvustot tulisi huomioida eikä hävittää niitä esimerkiksi maisemoinnin nimissä. Ketokasvien pitäisi antaa täyttää kasvillisuuden aukopaikat, eikä maisemojien tulisi yrittää nurmikoida joka tien- ja polunreunaa.

Avainsanat

kasvisto, kaupunkikasvisto, kartoitus, tulokaslajit

Hovi Antti (2010): Lahden kasvisto. Lahden kasvisto Anttilanmäeltä ja Asemantaustasta Venetsiaan ja Vesteräsiin. Lahden seudun ympäristöpalvelut. 73 sivua.

Sinkkonen Aki¹, Somerkoski Eeva¹, Paaso Ulla¹, Holopainen Jarmo², Rousi Matti³ ja Mikola Juha¹

¹Helsingin yliopisto, Ympäristötieteiden laitos

²Itä-Suomen yliopisto, Ympäristötieteiden laitos

³Metsäntutkimuslaitos

aki.sinkkonen@helsinki.fi

LEHTIPUIDEN RUSKA – MISTÄ SE JOHTUU JA MITÄ SIITÄ SEURAA?

Ruska – lehtien värienvaihdos vihreästä keltaiseen ja punaisen eri sävyihin – kuuluu luonnon sykähdyttävimpiin ilmiöihin. Aiemmin luultiin, ettei kuolevien lehtien värillä ole väliä, vaan että keltainen ja punainen tulevat näkyviin, koska lehtivihreä otetaan talteen. Nykyisin tiedetään, että punaisen värin aiheuttavat aineet suojaavat ankaralta säältä ja että keltaisia väriaineita tarvitaan kasvin kasvuun kasvukauden aikana. Näiden fysiologisten syiden ei kuitenkaan uskota selittävän ruskan koko kauneutta, sillä ruska vaihtelee kasvilajien välillä ja samalla kun puut pääasiassa punertuvat tietyissä osissa maailmaa, ne kellastuvat toisaalla, esimerkiksi Suomessa. Onkin ehdotettu, että ruskan monisävyisyyden perimmäinen syy löytyisi kasvinsyöjistä, erityisesti kirvoista, jotka välttävät punaista ja suosivat kirkkaankeltaisia sävyjä.

Tutkimme ruskaan vaikuttavia tekijöitä käyttämällä hyväksi eteläsuomalaisista emopuista monistettuja perimältään yhdenmukaisia rauduskoivuklooneja. Mittasimme lehtien värin heijastussäteilymittarilla ja laskimme kirvatihyden kustakin puusta ruskan alussa, keskivaiheilla ja loppupuolella Tuloksista näkyy, että rauduskoivun kellastuminen riippuu koivuyksilön perimästä ja että kirvat suosivat keltaisimman ruskan tuottavia puita. Ruskan kirkkaus näyttää siis altistavan puut kirvoille, joilla puolestaan tiedetään olevan vaikutusta puiden kasvuun ja elinkykyyn. Tulosten perusteella näyttää siltä, että kirvoilla on mahdollisuus vaikuttaa lehtipuiden ruskan kehittymiseen kohdentamalla luonnonvalintaa niihin puiden ominaisuuksiin, jotka pystyvät peittämään ruskan kirkkaankeltaisen sävyn.

TEEMARYHMÄN ABSTRAKTIT

YMPÄRISTÖ 2

Päästöjen hallinta

Karevaara Samuli
Aalto-yliopiston teknillisen korkeakoulun Lahden keskus
samuli.karevaara@tkk.fi

LAHDEN KAUPUNGIN OMIEN TOIMIEN AIHEUTTAMIEN KASVIHUONEKAASUPÄÄSTÖJEN LASKENTA

Paikallisilla teoilla ilmastonmuutoksen hillintään eli IMMU-hankkeeseen liittyvässä selvityksessä laskettiin, millaisia kasvihuonekaasupäästöjä syntyy Lahden kaupungin omista toimista. Jatko-tavoitteina on päästölaskennan helpottaminen sekä päästöjen vähentämiseen käytettyjen resurs-sien kohdistaminen mahdollisimman tehokkaasti. Kyseessä oli kvantitatiivinen tapaustutkimus ja tietoja kerättiin vain Lahden kaupungin toimista. Päästöt laskettiin sellaisenaan annettujen lähtötietojen ja kerättyjen päästökertoimien avulla. Laskennassa ei tehty empiiristä tutkimusta, vaan tiedonkeruumenetelmänä oli kirjallisuuskatsaus, asiantuntijahaastattelut sekä palveluiden tuottajien toimittamat raportit omasta toiminnastaan. Laskennan kohteet rajattiin asiantunti-jahaastatteluiden perusteella. Kaupungin toimien kohdealueita sekä laajuutta arvioitiin lisäksi Lahden kaupungin tilinpäätöksen perusteella. Tässä laskennassa kaupungin toimista mukana olivat kiinteistöjen lämmitys, sähkönkulutus, kaupungin tuottama jäte, postitukset, paperin-kulutus, katujen, teiden ja viheralueiden kunnossapito sekä työmatkaliikenne.

Suurimmat päästöt aiheutuivat kiinteistöjen lämmityksestä (> 57 %) ja sähkönkulutuksesta (> 31 %). Yhteensä nämä kaksi kohdetta vastasivat lähes 90 prosentista lasketuista päästöistä. Kunnallistekniikan työkoneiden päästöt olivat n. 6 % ja jätteistä aiheutuneet päästöt n. 4 %. Muut päästökohteet jäivät alle prosentin osuuksiin. Laskettujen päästökohteiden suhdetta Lah-den kaupungin omien toimien kokonaispäästöihin ei tiedetä tarkasti, sillä laskenta ei kata kaik-kea kaupungin omaa toimintaa. Laskennassa mukana olleita päästökohteita voidaan kuitenkin verrata toisiinsa ja laskettujen päästöjen kokonaismäärään. Esimerkiksi kirjepostitusten määrä, yli 90 000 lähetystä, tuntuu suurelta, mutta postituksista aiheutuneet päästöt olivat vain alle kaksi CO₂-ekvivalenttitonnia, kun taas suurin yksittäinen päästökohde, kiinteistöjen lämmitys, aiheutti lähes 16 000 CO₂-ekvivalenttitonnin päästöt. Lämmityksen aiheuttamista päästöistä tehty 0,012 % vähennys vastaisi siis 100 % vähennystä postituksen aiheuttamista päästöistä.

Asiasanat

kasvihuonekaasupäästöt, päästölaskenta

Ojanen Tapio
Päijät-Hämeen liitto / Helsingin yliopisto
tapio.ojanen@paijat-hame.fi

ILMASTOPOLITIIKAN ESTEET JA NIIDEN YLITTÄMINEN PÄIJÄT-HÄMEESSÄ

Tarve hillitä ilmastonmuutosta on jo vuosien ajan ymmärretty julkisessa keskustelussa. Silti kasvihuonekaasupäästöjä ei ole laajamittaisesti vähennetty. Tiedostetaankin, että kuntien ilmastotyöllä on prioriteettiin, tietoon ja kapasiteettiin liittyviä esteitä. Haastattelin tämän tutkimuksen pohjaksi neljäätoista ilmastopolitiikkaan vaikuttavaa henkilöä päijäthämäläisistä organisaatioista. Tutkimuskysymykseni oli: mitä hyvän ilmastopolitiikan esteitä Päijät-Hämeessä on tunnistettavissa ja millä keinoilla ne voidaan ylittää?

Soveltamassani toimintatutkimuksessa täytyy tiedostaa, että tieto ei ole koskaan täysin objektiivista ja riippumatonta. Etenkin yhteiskuntatieteissä tieto on tärkeä osa tutkimuksen kohteena olevaa maailmaa. Tieto – myös virheellinen tieto – voi muuttaa tämän maailman luonnetta. Tieto on siis politiikkaa. Toimintatutkimuksessa omaksutaan ja hyödynnetään tätä ymmärrystä olemalla aktiivinen osa tutkimuskohdetta. Olen siis itse osa tutkimuskohdettani, koska olen vastuussa Päijät-Hämeen ilmasto- ja energiaohjelman laatimisesta. Testasin hypoteesejani erilaisten ilmastopolitiikan esteiden olemassaolosta osallistumalla ilmastopoliittiseen keskusteluun ja linjausten määrittämiseen maakunnassa. Sen jälkeen arvioin toimieni ja ehdotusteni aiheuttamia reaktioita alueen toimijoiden keskuudessa. Testasin myös erilaisia keinoja tunnistamieni esteiden ylittämiseen.

Keräämäni haastatteluvastaukset viittaavat syvempien ilmastopolitiikan esteiden olemassaoloon. Kuten muuallakin, tunnistin myös Päijät-Hämeen kunnilla ja muilla keskeisillä toimijoilla tietoon, prioriteettiin ja kapasiteettiin liittyviä ilmastopolitiikan esteitä. Esteiden merkittävyys luonnollisesti vaihteli kohteesta riippuen. Tunnistamani syvällisemmät ilmastopolitiikan esteet liittyvät toimijoiden välisiin poliittisiin ja sosiaalisiin suhteisiin kuin myös erilaisiin kognitiivisiin vääristymiin. Esimerkiksi kuntien ilmastonmuutoksen hillintäkapasiteettiin ja tietoon liittyvät puutteet yhdistettynä kuntien vahvaan tahtoon toimia itsenäisesti ja omaehtoisesti vaikeuttivat ilmastopoliittisten ehdotusten etenemistä kunnissa. Myös ilmastonmuutoksen mieltäminen poliittisena terminä luonnonilmion sijaan oli haastatteluvastauksissa yleistä. Tämä aiheutti hyvälle ilmastopolitiikalle esteen, koska ilmastonmuutokseen sopeutuminen sekoitettiin ilmastopolitiikkaan sopeutumiseen. Väärinkäsitykseltä välttyttiin käyttämällä sopeutumiskeskusteluissa poliittisesti vähemmän sävytynyttä terminologiaa. Syvällisten ilmastopolitiikan esteiden yhteinen ominaisuus on niiden suuri riippuvuus asiayhteydestä. Näin ollen niiden ylittäminenkin vaatii tilannekohtaisesti räätälöityjä keinoja.

Avainsanat

alueellinen ilmastopolitiikka, toimintatutkimus, Päijät-Häme

Mononen Tiina¹, Coloma Sebastian¹, Lehtonen Anna²,
Kapanen Anu², Vikman Minna², Itävaara Merja², Romantschuk Martin¹
¹University of Helsinki, Department of Environmental Sciences
²VTT
tiina.mononen@helsinki.fi

BIODEGRADATION OF BPA AND HHCB IN WASTEWATER BY MULTI-STAGE BIOFILM PROCESSES

Various harmful pollutants are released to the environment in the wastewater originating from communities, industry and agriculture in spite of efficient wastewater treatment systems. Even the chemicals, such as endocrine disrupters, medicines, and pesticides, that are released in minor concentrations may cause adverse effects in water environment and pose health risks.

We have established two wastewater treatment systems to study the biodegradation of known endocrine disrupters, bisphenol A (BPA) and 1,3,4,6,7,8-hexahydro-4,6,6,7,8,8-hexamethylcyclopenta(g)-2-benzopyran (HHCB). BPA is a raw material of polycarbonate plastic and also widely used in many types of plastics as an additive. HHCB is a widely used polyaromatic musk that can be found in cosmetics and detergents. One of the treatment systems is a series of three rotating bed biofilm reactors (RBBR) filled with small pieces of plastic and the other is a series of two fixed bed biofilm reactors (FBBR) filled with wood chips. The pieces of plastic and wood serve as a carrier material for the biofilm that biodegrade BPA and HHCB. The systems are operated by pumping municipal wastewater through the RBBR and synthetic gray water through the FBBR. Gray water refers to household wastewater, such as wastewater from kitchen, bathroom, and washing machines, excluding toilet water. BPA and HHCB are added to both water. The removal of BPA and HHCB is monitored by chemical analyses. The ultimate aim of our study is to achieve more efficient biodegradation of BPA and HHCB, in comparison to the conventional wastewater treatment, and secondly, characterize the microbes that biodegrade BPA and HHCB from wastewater.

Preliminary results show that both experiment setups remove BPA and HHCB from waste water. During the first four weeks of the experiment, BPA removal was up to 83% and HHCB removal 79% in RBBR. In FBBR, up to 100% of BPA and 99% of HHCB was removed during the first four weeks of the experiment. Denaturing gradient gel electrophoresis is applied to study differences in bacteria and fungi diversities in different steps of the multi-stage RBBR and FBBR. In the future, microbial communities will be characterized using 454 sequencing. Different biofilms are expected to appear in different steps of the multi-stage systems, since it is expected that BPA and HHCB are biodegraded in the latter steps of the systems after more easily biodegradable compounds.

Keywords

BPA, HHCB, endocrine disrupters, waste water, biofilm

Korhonen Pirjo
Aalto-yliopiston teknillinen korkeakoulu, Lahden keskus
phkorhon@cc.hut.fi

JÄTTEENKÄSITTELYN REJEKTIEEN LOPPUSIJOITUKSESSA SYNTYVÄT PÄÄSTÖT

Kaatopaikoille loppusijoitettavien jätteiden määrään ja laatuun vaikuttavat monet säädökset. Valtioneuvoston päätökset kaatopaikoista (861/1997) ja kaatopaikoista annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamiseksi (1049/1999) edellyttävät, ettei kaatopaikoille saa sijoittaa esikäsittelemätöntä jätettä. Näiden vaatimusten toteuttaminen edellyttää jätteiden sisältäminen materiaalien talteenottoa ja hyötykäyttöä neitseellisten raaka-aineiden korvaajina tai energiantuotannon polttoaineena. Lisäksi EU:n kaatopaikkadirektiivi (1999/31/EY) edellyttää kaatopaikoille sijoitettavan biohajoavan jätteen vähentämistä 75 prosentilla vuoden 2005 tasosta vuoteen 2016 mennessä. Tavoitteena on vähentää kaatopaikkakaasupäästöjä ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi ja hajuhaittojen ehkäisemiseksi.

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää teollisuuden prosessijätteen sekä rakennus- ja purkujätteen käsittelyssä syntyvien rejektien ominaisuuksia ja niiden loppusijoituksen ympäristövaikutuksia. Tutkittavat rejektit olivat jätteen esilajittelussa syntyvä hyödyntämätön sekajäte eli hylky ja murskauksen jälkeisessä seulonnassa syntyvä seula-alite. Näytteenotto suoritettiin standardien mukaisesti harkinnanvaraisena otantana hylystä ja satunnaisotantana seula-alitteesta. Kaasuntuoton selvittämisessä käytettiin kaasuntuottotestiä GB_{21} , jossa tutkittavia rejektejä ja niiden seoksia käytettiin hapettomissa reaktori-pulloissa 35 °C lämpötilassa 21 päivän ajan ja kaasun määrä mitattiin syrjäytymismenetelmällä. Rejektien anaerobisen hajoamisen tuottaman kaasun metaani-, hiilidioksidi-, hiilimonoksidi-, happi- ja rikkivetypitoisuuksien ja hajukaasujen määrittämistä varten pystytettiin erillinen koejärjestely, jossa 16 litran anaerobisissa koeastioissa rejekteistä syntyvä kaasu kerättiin kaasunkeräyspusseihin. Kaasujen pitoisuudet määritettiin kaatopaikkakaasuanalysaattorilla ja hajupitoisuudet kemiallisella analyysillä sekä aistinvaraisesti dynaamisella olfaktometrillä.

Molemmat tutkitut rejektit täyttivät nykyiset tavanomaisen kaatopaikan kelpoisuuden kriteerit kaksivaiheisen ravistelutestin tuloksen perusteella. Tutkittujen rejektien keskimääräinen kaasuntuotto oli vähäinen jääden alle 20 Nl/kg (kuiva-aine), mikä on Saksassa ja Itävallassa käytössä oleva kaatopaikkasijoituksen kriteeri. Suomessa vastaavaa kriteeriä ei ole määritetty. Syntyneet kaasut sisälsivät keskimäärin 32 % metaania ja 30 % hiilidioksidia. Tutkittujen rejektien tuottamista kaasuista tunnistettiin 53 haihtuvaa orgaanista yhdistettä, joista 11 ylitti hajukynnyksensä. Seula-alitetta sisältäneen näytteen kaasun korkea hajupitoisuutta 4 200 000 Nl/m³ selitti rikkivety. Saatujen tulosten perusteella voidaan arvioida toimenpiteet, joilla rejektien loppusijoitus täyttää nykyiset ja tulevat kaatopaikkasijoituksen kriteerit. Tämä tutkimus on osa Päijät-Hämeen alueella käynnissä olevaa IMMU ”Paikallisilla teoilla ilmastonmuutoksen hillintään” -hanketta. Hankkeen tavoitteena on selvittää konkreettisia keinoja kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi.

Avainsanat

jätteenkäsittelyn rejektit, kaasuntuottotesti GB_{21} , kaatopaikkakaasut, metaanintuotto, olfaktometri, hajupitoisuudet

POSTERI- ABSTRAKTIT

Kotonen Ulla¹, Lahtinen Heikki², Savolainen Marja³, Siikonen Janne⁴,
Tuominen Ullamari¹, Savonen Marja-Leena¹, Sivén Suvii¹, Virtainlahti Sanna¹,
Pajari Anna¹, Matikainen Henna², Kela Soili² ja Jääskeläinen Matti³

¹Lahden ammattikorkeakoulu

²Laurea ammattikorkeakoulu,

³Hämeen ammattikorkeakoulu

⁴Teknologiakeskus TechVilla Oy

ulla.kotonen@lamk.fi

ETELÄ-SUOMEN LOGISTIikkakeskusjärjestelmän kehittäminen: logistiikkakeskusten osaaminen

Logistiikkakeskusten osaaminen -projekti on osa Teknologiakeskus TechVilla Oy:n hallinnoimaa Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) rahoittamaa Etelä-Suomen logistiikkakeskusjärjestelmän kehittämishanketta (ESLogC). Hankkeen tavoitteena on muodostaa tuottava, tehokas ja kansainvälisesti kilpailukykyinen logistiikkapalvelukokonaisuus. Logistiikkakeskusten osaaminen -projektin tavoitteena on logistiikkatoimijoiden kilpailukykyyn parantaminen osaamista ja osaamisen johtamista kehittämällä. Samalla pyritään varmistamaan, että tulevaisuuden logistiikkakeskuksissa on kilpailukykyistä osaamista ja turvaamaan tarjolla olevan työvoiman osaaminen.

Projektin keskeiset kysymykset ovat: Millaista osaamista logistiikkakeskuksissa on? Millaista osaamista logistiikkakeskuksissa tarvitaan nyt ja tulevaisuudessa? Miten olemassa olevaa osaamista voidaan hyödyntää, miten osaamista voidaan kehittää ja osaamisvajeet täyttää? Miten varmistetaan tulevaisuuden työntekijöiden osaaminen ja osaavan työvoiman saatavuus? Miten logistiikkakoulutusta tulisi kehittää?

Logistiikkakeskusten osaamisen vahvistamiseen tähtäävät keskeiset toimenpiteet ovat:

1. Logistiikkakeskusten osaamisen, työvoima- ja koulutustarpeiden analysointi (osaamiskartoitukset ja henkilökohtaiset osaamisen arvioinnit 35 logistiikkakeskuksessa)
2. Logistiikkakeskusten osaamisen ja osaamisen johtamisen menetelmien ja toimintamallien kehittäminen (logistiikkakeskuskohtaiset osaamisen kehittämisohjelmat)
3. Olemassa olevan logistiikka-alan koulutuksen analysointi ja kehittäminen.

Osaamista tarkastellaan kokonaisuutena sisältäen kaikki toiminnot sekä kaikki organisaatiotasot. Perinteisten osaamisalueiden lisäksi osaamiskartoituksissa ja henkilökohtaisissa osaamisen arvioinneissa kiinnitetään erityistä huomiota kestäväen kehityksen osaamisen huomiointiin sekä logistisissa prosesseissa että logistiikkakeskusten koko toiminnassa.

Asiasanat

Etelä-Suomi, logistiikkakeskus, osaamisen kehittäminen

Kotonen Ulla¹, Savonen Marja-Leena¹, Virtainlahti Sanna¹, Sore Sariseelia¹,
Laine Pasi¹, Eerola Janette¹, Lahtinen Päivikki², Lavikainen Pekka³

¹Lahden ammattikorkeakoulu, liiketalouden ala

²Lahden ammattikorkeakoulu, sosiaali- ja terveysala

³Lahden ammattikorkeakoulu, tekniikan ala
ulla.kotonen@lamk.fi

SÄHKÖINEN KEHITTÄJÄN TIETO- JA MENETELMÄPANKKI

Sähköinen Kehittäjän tieto- ja menetelmäpankki on Lahden ammattikorkeakoulun liiketalouden, tekniikan sekä sosiaali- ja terveysalan yhteisenä Tykes-projektina rakennettu jatkuvatyöntekijöiden tietopankki, jonka tavoitteena on koota työelämän kehittämishankkeissa kertynyt teoreettinen ja kokemustieto kaikkien työelämän kehittäjien ja opiskelijoiden käyttöön. Kehittäjän tieto- ja menetelmäpankkiin tallennetaan jatkossa ohjeita myös sellaisten kehittämismenetelmien ja työkalujen käytöstä, joita ei vielä ole Tykes-rahoitteisissa kehittämishankkeissa käytetty, sekä aiheisiin liittyviä ansiokkaita ylemmän ammattikorkeakoulun opiskelijoiden opinnäytetöitä. Kehittäjän tieto- ja menetelmäpankkiin on koottu opettajien ja opiskelijoiden tutkimaa ja tuottamaa materiaalia Tykes-hankkeissa käytetyistä menetelmistä ja työkaluista sekä niiden käyttöohjeita ja käyttökokemuksia.

Tällä hetkellä Kehittäjän tieto- ja menetelmäpankki sisältää 11 aihepiiriä, jotka ovat strategian toimeenpanotyö, verkostoituminen, johtamisen kehittäminen, prosessien kehittäminen, uuden teknologian käyttöönotto, henkilöstöjohtaminen ja esimiestyö, tiimit, työhyvinvointi ja ikäjohtaminen sekä projektinhallinta ja laadunhallinta. Sivustolle on kiinnitetty 25 menetelmää ohjeineen sekä 16 verkkoartikkelia menetelmien käyttökokemuksista Tykes-hankkeissa. Kehittäjän tieto- ja menetelmäpankki on vapaasti kaikkien käytettävissä ja löytyy osoitteesta <http://www.lpt.fi/tykes>.

Sivusto täydentyy jatkuvasti sekä aihepiirien, menetelmien että opinnäytteiden osalta. Kehittäjän menetelmä- ja työkalupankki toteutetaan jatkossa myös englanninkielisenä, jolloin se palvelee myös kansainvälisiä toimijoita ja englanninkielisiä opintojaksoja.

Asiasanat

Tykes, tietopankki, kehittämismenetelmät

Nykanen Mirva¹, Kairesalo Timo¹, Vakkilainen Kirsi¹, Koponen Sampsa²,
Kuitunen Pirjo³, Kallio Kari⁴, Pyhalahti Timo⁴ ja Anttila Saku⁴

¹ University of Helsinki, Department of Environmental Sciences

² Aalto University, School of Science and Technology, Department of Radio Science and Engineering

³ University of Jyväskylä, Department of Biological and Environmental Science

⁴ Finnish Environment Institute, Geoinformatics and Land Use Division

mirva.nykanen@helsinki.fi

WATER QUALITY SERVICE FOR LAKES: IMPORTANCE OF QUALITY CONTROL IN AUTOMATIC MONITORING

The typical problems of environmental monitoring and research data are diverse data formats and archiving methods, as well as a lack of metadata. In the past few years, the standards of saving and distributing data and metadata have started to emerge, making data utilization more effective. Implementation of common data management has been promoted by organizations and networks such as LTER-network, ALTER-net, LifeWatch and GEOSS.

The introduction of standardized metadata for data repositories in public sector and interfaces built on them also allows sustainable business opportunities for the private sector. From this standpoint, Water Quality Service for Lakes -project develops a local database for environmental data that provides standardized metadata and web service interface. Lake Vesijärvi serves as a pilot area for the operations model. Information sources for the database include traditional *in situ* measurements, automated monitoring platforms and remote sensing. All data will be tagged with XML-based metadata. Automated interpretation, combination and forecast tools for the data bank are then deployed, as well as a web service interface for private service providers.

An essential part of the Water Quality Service is quality control. Data from automatic monitoring platforms, for example, needs to be calibrated and verified before it can be offered for wider utilization. Data utilization can include tailored water quality services for specified users, as well as an open service, where general environmental information is published and citizens are buoyed for participation with discussion forums and blogs. A feasible layman's device for water quality measurements, also developed in this project, will further enhance participation of citizens in environmental monitoring.

Keywords

Data base, data management, layman measurements, quality control, water quality monitoring, web service

Saikkonen Soili ja Siikaniemi Lena
Päijät-Hämeen koulutus konserni
soili.saikkonen@phkk.fi

UUDISTUVA TYÖELÄMÄ JA OSAAMISEN ENNAKOINTI

Innovaatiotoiminta, ennakointi ja osaamisen kehittyminen liittyvät aikaisempaa tiiviimmin yhteen alueellisessa kehittämistyössä. Ideoiden esille nostaminen ja innovaatioiden tuottaminen edellyttävät organisaatioilta oikea-aikaista ennakointia ja keinoja uudistaa osaamista ja työelämää. Koulutusorganisaatioiden tulee olla työelämän kehittämistyössä mukana kaikilla tasoilla, ja ennakointiyhteistyö tarjoaa tähän hyvä alustan.

Tutkimuksessa määritellään osaamisen ennakkoinnin käsitettä ja ulottuvuuksia niin, että myös käytännön toimijat, kuten koulutusorganisaatiot, yritykset ja julkiset toimijat pystyvät entistä paremmin tarttumaan ennakointityöhön. Viitekehyksenä on koulutuspalveluja tuottava asiantuntijaorganisaatio ja lähestymistapa painottuu praktiseen tiedonintressiin. Siten käsitteen määrittely on sekä käytännön työkalu että teoreettisen rakennelma. Aineistona tässä tulkitsevassa käsiteanalyysissä on käytetty osaamisen ja ennakkoinnin keskeistä kirjallisuutta, tutkijoiden kokemuksia ennakointi- ja osaamistyössä sekä empiiristä aineistoa. Osaamisen ennakkoinnin ilmiötä ja käsitettä lähestytään osaamisen ja ennakkoinnin eri piirteistä ja ominaisuuksista käsin.

Käsitteen määrittelyn tuloksia käsitellään neljästä näkökulmasta: lähestymistapa, ennakointimenetelmän luonne, aikajänne ja läpäisevät tekijät. Näiden näkökulmien perusteella määritellään osaamisen ennakkoinnin ulottuvuudet, ennakkoinnin ydin sekä se mitä ennakoidaan ja miten ennakoidaan. Johtopäätöksissä arvioidaan jäsentämistavan hyödynnettävyyttä opetuksen ja koulutuksen kehittämistyössä.

Avainsanat

osaaminen, ennakointi, tulkitseva käsiteanalyysi

Siikaniemi, L., Saikkonen S. ja Härkönen A. (2010): Innovaatiojärjestelmä haastaa osaamisen ennakkoinnin. Teoksessa S. Saikkonen (toim.) Osaavaa työvoimaa ja aluekehittämistä. Lahden ammattikorkeakoulun julkaisu, sarja C, Artikkelikokoelmat, raportit ja muut ajankohtaiset julkaisut, osa 67. Lahti: Tampereen yliopistopaino.

Talja Marja ja Kontro Merja
University of Helsinki, Department of Environmental Sciences
marja.talja@helsinki.fi

HERBICIDE ATRAZINE AFFECTED MICROBIAL COMMUNITY STRUCTURE IN SUBSURFACE DEPOSITS IN LAHTI

The pesticide contamination in soil and subsurface deposits may affect the community structure of indigenous soil microbes, and can have impacts on microbial activity. On the other hand, the microbial degradation is the major process to remove most pesticides in the environment, including atrazine (6-chloro-N-ethyl-N'-(1-methylethyl)-1,3,5-triazine-2,4-diamine).

We examined pesticide effects on microbial communities in subsurface groundwater deposits and soil layers of increasing depth. The groundwater well and sampling pipe deposits were collected using Ekman grab sampler, pump, or drillings. Pesticides were extracted and analyzed using high pressure liquid chromatography. Phospholipid fatty acid analyses combined with the principal component analysis were used to determine pesticide effects on the microbial community structures. We found that atrazine contamination increased the proportions of Gram-negative bacteria (containing the fatty acid 18:1 ω 7c) or tuberculostearic acid containing actinomycetes. The highest amounts of 18:2 and 18:1 ω 9c were detected in the subsurface deposits without atrazine which indicates the greatest fungal community. The proportion of cyclopropane fatty acids was also the highest in the deposits without atrazine, indicating slow microbial growth and stationary phase. The dominating PLFAs in surface soils were monounsaturated fatty acids, and iso- and anteiso-branched fatty acids. Their proportions declined with depth, while straight-chain saturated fatty acids increased. The differences between surface soil microbial communities were greater than those between subsurface soils. Our results show that although atrazine affected microbial community structures in subsurface deposits, the differences in microbial communities between surface soils and subsurface deposits were greater than those due to atrazine contamination. The difference in the organic matter content between the surface soils and deposits may be one of the main reasons for this. The high diversity of surface soil microbes may also be related to the high microbial activity, enhancing atrazine dissipation.

Keywords

Atrazine, Microbial Community, PLFA, subsurface

Talja, Kaukonen, Kilpi-Koski, Malin, Tuominen, Romantschuk, Kairesalo, & Kontro (2008): *J Agric Food Chem*, 56:11962.

Värttö Heidi
 Aalto-yliopiston teknillinen korkeakoulu, Lahden keskus
 heidi.vartto@tkk.fi

HULEVEDET YHTEISTYÖLLÄ HALLINTAAN LAHDESSA

Hulevesi on maan pinnalta, rakennuksen katolta tai muulta vastaavalta pinnalta pois johdettava sade- ja sulamisvettä.

Huleveden määrän ennustetaan lisääntyvän ilmastonmuutoksen edetessä sademäärien ja rankkasateiden lisääntymisen myötä. Lisäksi kaupunkirakenteen tiivistäminen ja riittämättömät viemärikoot asettavat haasteita hulevesien hallinnalle. Nämä tekijät tulevat todennäköisesti lisäämään taajamatulvien riskiä Lahdessa. Hulevedet kuormittavat lisäksi monia virkistysjärviä, ja laajojen pohjavesivarantojen vuoksi hulevesien käsittelyyn tulee kiinnittää Lahdessa erityistä huomiota.

Lahden seudun ympäristöpalvelut ja Aalto-yliopiston teknillisen korkeakoulun Lahden keskuksen IMMU-hanke (Paikallisilla teoilla ilmastonmuutoksen hillintään) ovat yhteistyössä laatimassa Lahden kaupungille hulevesiohjelmaa. Hulevesiohjelman tavoitteena on parantaa hulevesien kokonaisvaltaista hallintaa ja määritellä yhteiset hulevesien hallintaa edistävät periaatteet. Tällä hetkellä hulevesien hallinnan vastuukysymykset ovat lainsäädännössä epäselviä. Ohjelman avulla pyritään selventämään ja vahvistamaan hulevesien kanssa tekemisissä olevien viranomaisten yhteistyötä. Lisäksi pidetään tärkeänä, että ohjelman avulla välitetään tietoa hulevesien merkityksestä kaikille kaupungin suunnitteluprosessin osapuolille, päättäjille ja asukkaille.

Lahden kaupungin hulevesiohjelman laatiminen aloitettiin hulevesiseminaarilla syksyllä 2009. Asiantuntijaluentojen lisäksi seminaarissa koottiin työryhmä, joka vastaa hulevesiohjelman jatkotyöskentelystä. Hulevesityöryhmässä on edustajia Lahden kaupungin eri toimialoilta. Lisäksi mukana ovat Lahden Seudun Kuntatekniikka Oy, Lahti Aqua Oy, Hämeen ELY-keskus, Helsingin yliopiston ympäristötieteiden laitos, Aalto-yliopiston Lahden keskus, Päijät-Hämeen Vesijärvisäätiö ja Suomen ympäristökeskus. Hulevesityöryhmä aloitti toimintansa keväällä 2010 ja on jatkanut työskentelyään siitä lähtien pitäen kokouksiaan parin kuukauden välein. Lahden kaupungin hulevesiohjelman mallina käytetään muita kansallisia hulevesiohjelmiä. Hulevesiohjelma valmistuneen alkuvuodesta 2011.

Asiasanat

hulevesi, kaupunki, ilmastonmuutos, yhteistyö, Lahti

Xinxin Liu and Kontro Merja
University of Helsinki, Department of Environmental Sciences
xin.lin@helsinki.fi

MICROBIAL ISOLATES FROM SURFACE SOILS AND GROUNDWATER DEPOSITS IN LAHTI, GROWING ON ATRAZINE OR TERBUTRYN AS A SOLE NITROGEN SOURCE

Triazine compounds are used world-widely for long-term control of annual grass and broad-leaved weeds, due to their ability to kill plants by interfering with photosynthesis. The extensive use of triazines has led to groundwater contamination in many areas, including some groundwater sources in Finland, and the toxicity of triazines necessitates search for remediation technology. The chemical degradation of the triazine pesticide atrazine is usually slow. Moreover, the microbial degradation rate often decreases with increasing depth in soil, and some of pesticides are stored at deep sediments for years.

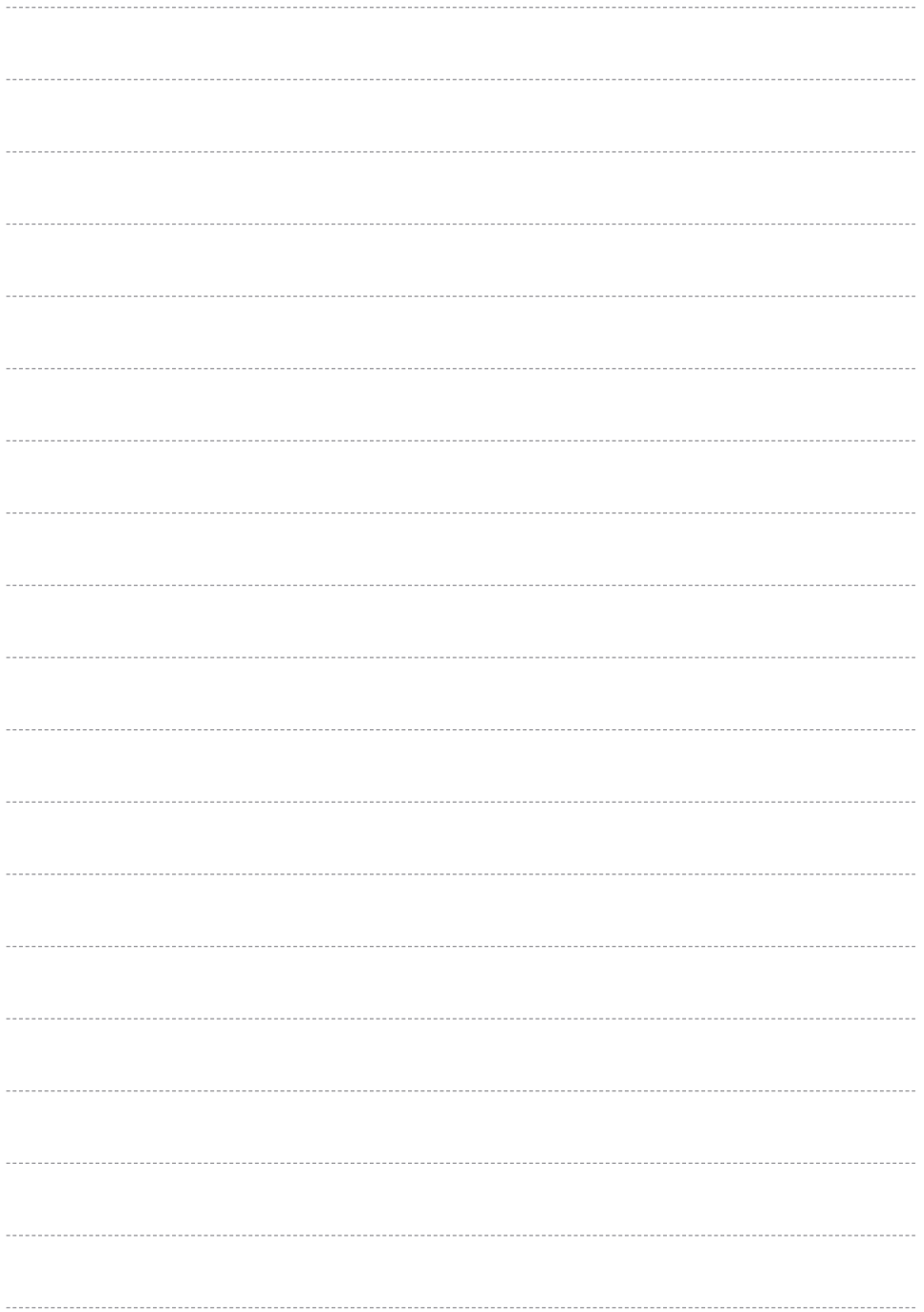
Using enrichment cultures we isolated microbial groups growing on selective medium containing atrazine or terbutryn as a sole nitrogen source. Enrichment cultures originated from surface soil, groundwater samples, and drilling sediments in Lahti, and were supplemented with atrazine or terbutryn. In addition, we isolated strains from laboratory. The strains were characterized using ribosomal DNA sequencing and fatty acid analyses. The diversity of atrazine and terbutryn degraders in these different environments was elucidated by phylogenetic study. The differences in microbial profiles may be of importance when selecting strains for remediation of contaminated soils and groundwater environment.

Keywords

Atrazine, terbutryn, environmental contamination, biodegradation

Lahden tiedepäivä 2010 Lahti Science Day

www.lahdenyliopistokeskus.fi/lahdentiedepaiva

Lahden yliopistokeskus
www.lahdenyliopistokeskus.fi

Lahden ammattikorkeakoulu
www.lamk.fi

Haaga-Helia ammattikorkeakoulu
Vierumäen yksikkö
www.haaga-helia.fi